

ČRJANSKE cajtnge

April 2021, št. 75

- Nagovor županje:
Razmislek
- Marijan Lačen:
Prvomajski razmislek
- Intervju:
Ivana Stopar
Franc Pumpas
- Življenje in delo v
času koronavirusa:
zobna ambulanta,
gostinci, CUDV
- Virtualne prireditve
- Predstavitev:
Urh Štifter
- Da ne pozabimo ...
- Popotovanje po
evropskih
prestolnicah

OBČINA
ČRNA NA KOROŠKEM
CENTER 101, 2393 ČRNA

TEL.: 02 870 48 10, FAX: 02 870 48 21, E-MAIL: OBCINA@CRNA.SI

RAZMISLEK

Korona je krepko zarezala v naša življenja. Več kot leto dni se že bojujemo s tem virusom in kot izgleda, ta bitka še nekaj časa ne bo dobljena. Korona čas pa nam ni vzel več kot leto dni normalnega življenja, pač pa močno vpliva na športni in kulturni utrip v kraju ter društveno življenje nasploh. Računalnik - in ne več človek - je postal naša vsakdanjost, kar se odraža tudi na naših medsebojnih odnosih. Ni več pristnih stikov, ljudje se izogibajo drug drugega, nekateri so zaprti v samoto, zatopljeni v svoje misli, drugi spet izražajo svoje nezadovoljstvo na različne načine, ki niso nikomur v korist. Osnovnošolci, srednješolci in študentje, ki bi morali v polni meri uživati v svoji mladosti, so potisnjeni med štiri stene in namesto veselja so njihovi sopotniki gorenke misli.

Glede na to, da se s tem problemom ukvarja cel svet, ne zgolj naša država, državljanji pač moramo zaupati, da nas bodo ukrepi, s katerimi marsikdo ni zadovoljen, sčasoma rešili in popeljali nazaj v življenje brez mask in medsebojnih razdalj. Korona pa je tudi težka preizkušnja za vrednote, kot so strpnost, potrpežljivost, zadovoljstvo, spoštovanje. Na teh točkah je padla družba kot celota. Ne znamo se poenotiti, ne vidimo, da je kljub težki situaciji življenje vseeno lepo in da obstaja poleg virusa še nešteto lepih stvari, kar nas mora navdajati z veliko mero optimizma in pozitivne energije. Čeprav se ob tem sprašujem, kako so lahko optimistični vsi tisti, ki so v tem času ostali brez službe, npr. obrtniki, gostinci, trgovci, glasbeniki, kulturniki in še bi lahko naštevali. Po drugi strani pa je veliko takšnih, ki jim ta čas celo ustrezá, saj jim prinaša velike dobičke, družbena neenakost pa se s tem samo še povečuje. Zaradi vsega naštetege upam, da bo te more čim prej konec in da bomo znali ponovno stiskati izgubljene medsebojne vezi. Pogrešam namreč čas, ko sem obiskovala starejše občane, ki so praznovali okrogle jubileje, tiste, ki živijo v

domovih starejših, vsakoletno srečanje z njimi, številne prireditve, ki so popestrile naš vsakdan, občne zbore naših pridnih društev, literarne dogodke in medgeneracijska druženja. Ob tem velja pohvaliti vsa tista društva, osnovno šolo in vrtec, ki so priredili virtualne proslave in na tak način vseeno obeležili naše pomembne praznike. Tudi mi smo poskrbeli za obeležitev 29. Gradov kralja Matjaža na način, da se je kralj Matjaž skupaj z Alenčico in vojščakom spustil po Olimpline, se sprehodil po Črni in svojo pot zaključil na Kovačevi poti, kjer ga je čakal prestol in kjer mu je mojster Miro Rismondo izdelal ledeno skulpturo v čast.

Kljub omejitvam pri našem delu pa smo na Občini vseskozi aktivni. Lansko leto smo kljub vsemu opravili vse, kar smo si v začetku leta postavili kot cilj, v letošnjem letu pa smo že pričeli s številnimi deli. Gradnja

čistilne naprave je v polnem teku, gradi se manjkajoči del kanalizacije, gradi se črpališče v Žerjavu, zaključuje se gradnja mostu pri Prauhartu. Oddali smo koncesijo za gradnjo in vzdrževanje cest in v prvem zaselku Javorje so že pričeli z deli, nadaljevalo se bo v Ludranskem Vrhu in Koprivni. V proračunu za letošnje leto imamo predvidenih kar nekaj novih investicij, za katere pa se še pripravlja ustrezna dokumentacija za izvedbo javnih razpisov za izbor izvajalcev. Našemu novemu turističnemu produktu Olimplinu pa bomo dodali še dva, in sicer ferato Mučeve, kjer pridobivamo soglasja, in adrenalinski park za otroke. Verjamem, da bo ta dodatna ponudba še bolj zanimiva za turiste, ki so že v lanskem letu v velikem številu obiskali naš lepi kraj in okolico.

Bliža se 1. maj, ki smo ga vsako leto praznovali s pohodom in kulturnim programom na Pikovem. Temu že drugo leto zapored ni tako. Verjetno pa se bo našlo kar nekaj pochodnikov, ki bodo tradicijo ohranili. Smo pa v teh kriznih časih Črjani dodata raziskali okoliške hribe in številna brezpotja, za katera lahko uporabimo same superlativne: krasno, čudovito, izjemno, nebeško. Evo, pa smo spet našli razlog za optimizem in veselje. Iskrene čestitke vsem občanom ob 27. aprilu – prazniku boja proti okupatorju in 1. maju – prazniku dela in delavcev. Preživite jih praznično in bodite dobro.

Županja:
mag. Romana Lesjak

Spoštovani občani in občanke!

Z veseljem vam sporočamo, da se NLB banka vrača v naš domači kraj, a tokrat v drugačni obliki, kot smo je bili vajeni: z NLB Mobilno poslovalnico Bank&Go. Storitve mobilne banke smo lahko prvič koristili **v ponedeljek, 22. marca, med 10:45 in 13:00 uro.**

Potujoča banka bo odslej redno - vsake 14 dni - na voljo strankam na parkirišču pred Etnološko zbirko (stara pošta). Natančen urnik prihodnjih obiskov boste lahko našli na spletni strani www.nlb.si/bankgo.

Vabimo vas, da uporabite storitve mobilne banke, ki vam bodo ponovno na voljo v domačem kraju.

Obiskovalce pozivamo, naj

Potujočo banko so med prvimi obiskali naši najmlajši

nikakor ne pozabijo na preventivne zdravstvene ukrepe: zaščitno masko, razkuževanje rok, ustrezno varnostno razdaljo, vstopajo pa lahko le posamezno.

Občinska uprava

KOMUNALNA DELA

Čistilna naprava v Mušeniku

Delo na kanalizaciji v Spodnjem Javorju

Most čez Mežo pri čistilni napravi

Izgradnja kanalizacije v Spodnjem Javorju

Mojca Dimnik

VABILO

Vabimo vse krajane, ki radi pišete, za kak prispevek, ki se dotika našega kraja in okolice, ljudi, zgodovine, pridobitev, problemov ..., da nam pošljete zapis ali vsaj idejo, koga bi še lahko predstavili in kaj bi lahko obdelali v našem lokalnem časopisu. Z veseljem bomo objavili. Vabimo tudi literate za kak prispevek v rubriko Šilce literature.

Urednica

AKTIVNI KLJUB PANDEMIJI

Pomlad se že bohoti v vsem svojem sijaju, v Žerjavu pa nadaljujemo z obnovo kraja. Kljub težkim časom s pandemijo koronavirusa smo člani sveta veliko delali predvsem v Delavskem domu, in o tem lahko s ponom zapišem, da smo obnovili nekaj prostorov.

Proti koncu meseca marca so se pričela dela na vodovodu v Jazbino z gradnjo črpališča, ki bo omogočilo normalno oskrbo s pitno vodo v zaselek Jazbina.

V letošnjem letu bomo začeli z urejanjem sprehajalnih poti ter s pridobivanjem dokumentacije za ferato Mučevo. V naslednjih mesecih se bo uredil zaključek golih površin v angleškem parku, pri varnem vrtu bomo uredili ograjo in opravili parkovno ureditev.

Prav tako se bo uredil park pred podružnico osnovne šole. Za Delavskim domom pa bo prenovljen prostor, kjer bo možno parkirati avtomobile ob prireditvah.

Po smrti dolgoletnega predsednika oziroma starešine taborniškega društva Rod Pogorevc Petra Raztočnika, ki mu gre velika zahvala za skrb in delo v društvu, in ki ne bo pozabljeno, se bo le-to nadaljevalo z novim vodstvom; ekipi ob tej priliki želim uspešno delo.

Za konec pa bi rad čestital vsem krajankam in krajanom Žerjava ob prihajajočem krajevnem prazniku z željo: »Pazite nase in ostanite zdravi.«

Predsednik KS Žerjav
Alojz Zmrzlikar

Foto: Milan Javornik

OBVESTILO

Črjanske cajtnge lahko prebirate tudi na spletni strani Občine Črna, še posebej zaradi fotografij, ki so v zelenem tisku slabše vidne.

www.crna.si

DUHA NARODNO ZAVEDNEGA IN DELAVSKEGA BOJA MORATA OSTATI PLEMENITO ŽIVA

27. april 2021 ... 27. april 1941, 80 let je pretekelo od tistega usodnega dne, ki je neizbrisno zaznamoval slovenski narod, slovensko zgodovino in nas ponosno postavil na pravo pot, na pot zmagovalcev nad silami, ki so želele podjarmiti Evropo in z njo tudi slovenski narod. Lahko bi se tiste dni zgodilo tudi čisto drugače in bi Slovenija stopila na drugačno pot, manj častno, manj osvobajajočo. Da ta misel ni čisto iz trte zvita, nam pričajo še danes živi razmisleki o neopravičenosti narodnoosvobodilnega boja, izvirajoči vse od leta 1941 dalje in razvijajoči se tekom cele druge svetovne vojne. Zaradi tega mora 27. april, kljub kakršnikoli (tudi, pošteno povedano), stranpoti, ki so se dejansko dogajale v naši polpreteklosti, ostati trajen in neomadeževan mejnik in svetilnik v razvoju slovenskega naroda. In z njim zavedni možje Boris Kidrič, Boris Zicherl, Aleš Bebler, Josip Rus, Tone Fajfar, Ferdo Kozak, Franc Šturm in Josip Vidmar, ki so se na ta dan (pa niso pomembne slabonamerne govorice, da je to bilo en dan prej ali pozneje) v okupirani Evropi pogumno zbrali v Vidmarjevi vili in zakoličili temelje borbe proti okupatorju. V takrat okupirani Evropi, v evforičnem mahanju nekaterih z nacističnimi zastavami, je bilo to resnično pogumno dejanje in predvsem vizionarski pogled, kaj je prav in dobro za slovenski narod. Ustanovili so protiimperialistično fronto, ki se je nato po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo, 22. junija 1941, preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda. Pobudo za ustanovitev in začetek delovanja osvobodilne fronte je dala Komunistična partija Slovenije in te velike odločnosti in prave poti jim nobena kritika in napadi nanjo - skozi oči poštene zgodovine - ne more nikdar nihče vzeti kljub mnogim dejanjem in poskusom drugačne interpretacije zgodovine in seveda kljub njeni

pozneje tudi večkrat zgrešeni poti. Temeljna naloga fronte je bil odpor, tudi oborožen, proti okupatorju. To pa dejansko pomeni, da je ta dan, ta ustanovitev, srčika veličastnega in ponosnega narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda za osvoboditev in s tem 27. april, danes praznik, poimenovan dan boja proti okupatorju, eden najsvetlejših trenutkov slovenskega naroda in eden največjih praznikov. Izbrisati ta dan kot praznik, ta dan izbrisati iz zavesti slovenskega človeka, kar so poskušali nekateri in poskušajo še danes, je nič manj kot zločin nad slovensko ponosno zgodovino. Danes nekateri kar tekmujejo, da bi to zmagovito pot očrnili. Pa pri tem iz konteksta jemljejo posamezne napake (kje pa jih v vojnih vihrah ni!), a bistva s tem ne morejo spremeniti: oni ali njihovi predniki so bili na napačni strani in nikakršna napadalnost na boj slovenskega naroda za osamosvojitev iz njih ne bo naredila junakov, niti na takšen način ne bodo mogli oprati svojih duš in duš svojih prednikov ali preprosto tistih, ki jih želijo braniti. Le nekaj je tako slavnih, odločajočih in pomembnih prelomov v zgodovini slovenskega naroda, kot je ustanovitev Osvobodilne fronte, ki so nas zaznamovali in postavili v zgodovino, v sedanjost in na zemljevid Evrope danes in jutri. Težko je sicer presojati zgodovino, ampak kljub temu se danes, malo bolj od daleč, z distance, kar sami po sebi postav-

ljajo trije mejniki, ki so nas utemeljili kot državotvoren narod, in le malo je narodov na svetu, ki bi z dvema milijonoma prebivalcev imeli svoj jezik, svojo kulturo, svojo državo. In ti mejniki so: prvi je krfska deklaracija iz 1917. leta, z majniško deklaracijo iz 1918. leta, ki je Slovenijo kot državno tvorbo umestila v okvir Jugoslavije; pred tem slovenski narod nikoli v zgodovini po Karantaniji ni imel državnike drže, torej okoli 1200 let; v okviru Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev smo Slovenci prvič občutili svojo neodvisnost in pomembnost kot narod. Če takrat ne bi bilo teh deklaracij, če ne bi takrat zavedni Slovenci uvideli, da nam je samo združitev z Južnimi Slovani pozitivna usmeritev, se bi lahko kaj hitro zgodilo, da bi ostali nekakšen privesek bodisi Avstrije ali Italije ali del našega ozemlja tudi Madžarske in kot takšni ne bi imeli veliko možnosti, da bi enkrat pozneje ustanovili svojo lastno državo (za ustanovitev samostojne države pa takrat glede na moč in vizijo snovalcev povojne Evrope ni bilo niti najmanjše možnosti). Zato smo lahko zgodovinsko hvaležni ljudem, ki so takrat videli skupno pot z južnimi Slovani kot edino pravilno. Iz današnjih foteljev kritizirati to dejanje ali celo sramovati te preteklosti, ki nas je rodila, je velika napaka in nekateri jo kar znova in znova ponavljajo. Dejstvo je, da nam je bivša kraljevina Jugoslavija dala temelje državnosti. Narod, ki ne uvideva temeljev svoje preteklosti, pa ne more imeti zdrave sedanjosti, niti prihodnosti. Drugi mejnik je ustanovitev Osvobodilne fronte, ki je v prelomnih trenutkih za Evropo, in seveda tudi Slovenijo, Slovenijo postavila na stran protifašističnega boja, s tem pa je Slovenija kot zmagovalka pridobila zelo veliko, med drugim tudi Primorsko in dokončno tudi Prekmurje (ne le z odločbo velesil pred dobrima dvema desetletjema, ki bi se kdaj pozneje lahko tudi spremenila, temveč predvsem z lastno borbo) in s tem skoraj eno četrtino ozemlja bodoče države; če bi med vojno stopali po belogardističnih poteh, Primorska danes skoraj zanesljivo ne bi bila naša. V okviru Jugoslavije smo nato iz leta v leto nadgrajevali svojo socialno, ekonomsko

in državniško samostojnost in narodno zavest. Bolj ko je umirala Jugoslavija, bolj se je krepila Slovenija, slovenska samozačest. A brez Jugoslavije tudi Slovenije ne bi bilo; Slovenija je kot država nastala iz republike Slovenije; če bi bila še v oklepju Avstro-Ogrske ali katerekoli druge državne tvorbe, nikoli ne bi mogla utemeljiti svoje državnosti. Zato je tu že druga napaka v oceni slovenske zgodovine, ko nekateri hočejo popolnoma izničiti vlogo socialistične Jugoslavije za razvoj Slovenije. Le-ta je del naše zgodovine, z njo smo rastli, se razvijali in iz tega moramo za prihodnost potegniti samo dobro, slabo pa pustiti zgodovini. A žal ni tako. Danes se kopja lomijo na različni oceni te preteklosti, to nas razdvaja, to nas hromi in s tem upočasnuje naš razvoj in preprečuje večjo narodovo samozavest in dobro počutje. S tem pa se še enkrat potrjuje spoznanje, da narod, ki ne ceni svoje preteklosti in je ne sprejme takšne, kot je bila, saj je spreminjači tako ali tako ne more, nima mirne in svetle prihodnosti. Kdor si sam ruje korenine preteklosti, nima mirne in svetle bodočnosti; kdor ni ponosen na svojo zgodovino, ni vreden svoje zdrave prihodnosti. Zato je naloga vseh nas, da išče-

mo poti sprave, oproščanja drug drugemu, priznavanja zgodovinskih dejstev, njihovo pošteno osvetlitev ob spoznanju, da nas bo le to popeljalo v prijaznejšo prihodnost. In tretji mejnik je pridobitev popolne samostojnosti leta 1991: spoznanje in prepoznanje, da ta samostojnost in čudovita in skoraj čudežna država Slovenija - čudežna zaradi stalnega boja z germanskimi, romanskimi in južnoslovanskimi sosedji - temelji na krfski in majniški deklaraciji iz začetka 20. stoletja ter na osvobodilni fronti in narodnoosvobodilnem boju iz srede 20. stoletja. To dejstvo je bistvo in osnova tako želene narodove sprave; če se bomo uskladili v tem, nas čaka lepa prihodnost; če pa bodo ti temelji jabolko našega spora še naprej, nam sam bog pomagaj, kot radi rečemo vsi, verni in neverni, in se vsaj pri tem spravimo. A to je za našo svetlejšo in bolj optimistično prihodnost žal premalo; če se ne bomo dejansko spravili, bomo energijo vedno znova in znova izgubljali v sporih in nam je bo primanjkovalo za pomembnejše zadeve. A v zadnjem letu se nam dogaja ravno nasprotno, tako sprti kot smo trenutno, tako vsak na svojem bregu že od svetovne vojne sem nismo bili. Ko človek gleda tako s strani na te spore in razdvajanja, se mu vedno bolj dozdeva, da jih nekateri želijo za nalašč, za sebe, da na tem, na račun cele države in naroda gradijo svojo promocijo in veljavno; ne glede na politično opcijo! Takšni ljudje delujejo v nasprotju s slovenskimi nacionalnimi interesmi, to pa pomeni, da je takšen človek dejansko sovražnik svojega naroda. A v imenu pravice do demokracije in svobode govora gre to žal kar prelahko mimo nas, v našo narodno škodo.

1. maj 2021 ... 1. maj 1886, 135 let je preteklo od tistih krvavih dogodkov v Chicagu v Združenih državah Amerike. To so dogodki, ki neizbrisno pomenijo začetek zavedanja delavskega razreda samega sebe, začetek spoznanja, da se pravice delavcev ne uresničujejo same po sebi, in začetek spoznanja, da ima delavski razred lahko moč za spremembe le z lastno organiziranostjo. Zato so

ti dogodki dali 1. maj, praznik delavcev in borbe za njihove pravice. In tako je bilo skozi leta in desetletja. 1. maj je zato simbol delavstva in tisti upajoči mejnik pravičnejšega sveta. Danes ta dan nekoliko ponesrečeno imenujemo praznik dela; ne, to ni praznik dela, temveč dejansko praznik delavcev in njihove borbe za večje pravice, za boljše življenje, za boljši svet. Ta borba torej traja že stoletje in več in dejansko ne bo nikoli končana, dokler bodo na eni strani nosilci in lastniki kapitala in na drugi strani prodajalci svojih fizičnih ali intelektualnih potencialov. Takemu razmerju pa vsaj v doglednem času ni videti konca; pa zato ne potrebujemo vleči na svetlo starih spoznanj Marksа, Lenina ali novejših Pikerttyja, Žižka. Ker bo torej ta antagonizem, med kapitalom na eni in delom na drugi strani, neprestano prisoten, morajo delavci neprestano stati na okopih za branjenje svojih pravic oziroma celo več, za večanje svojih pravic. Nobena pridobljena delavska pravica se ni rodila sama po sebi, nobene ni ponudil kapital sam po sebi in kaj takšnega tudi v prihodnje ni pričakovati; vse pridobljene pravice so šle skozi ogenj borbe za njihovo uveljavitev. In tako bo tudi v bodoče. Zato bi bilo skrajno naivno, če bi delavski razred nasedal (nekateri že nočejo več niti slišati, da razredi sploh obstajajo, da je to le preteklost; kar je le eleganten način jemanja moči iz rok delavcev), torej nasedal na leporečje, da ta boj ni več potreben, ker je svet že urejen po njihovi meri in ne more biti boljši. To je in bi bila usodna napaka, ki bi situacijo delavstva samo poslabšala. Zato mora biti boj za delavske pravice stalinica v življenju delavstva in besede živel 1. maj simbol, ki ne sme nikoli potihniti. Kar kaj poskusov v svetu beležimo, ki so hoteli ta praznik odstraniti bodisi s silo ali z besedami, da v sodobnem svetu ni več potreben, da ni več delavskega boja. Pa je potreben in delavci se mu ne smejo nikoli odreči, ker bi se s tem dejansko odrekli svoji lepši prihodnosti.

To so zakonitosti, ki veljajo za cel svet in tudi za nas, v Sloveniji. Tako smo po osamosvojitvi nasedli leporečju, da ustanavljamo pra-

vično družbo, v kateri bo za vse ljudi življene lepo in pošteno urejeno in da smo doslej živeli v socialistični družbi, ki ni bila prijazna do ljudi. Pa se je tako iz rok delavcev, v prepričanju in upanju, da res ustvarjamо svet enakosti, pravičnosti in male Švice, vzel naboј delavske revolucionarnosti in se predvsem vzela proizvajalna sredstva, katera so postala lahek plen posameznikov, ki so (ne) opravičeno obogateli na račun izkoriščene večine. Vzel se jim je tudi delavski turizem, z izgovorom, da bo vsakdo toliko zaslužil, da si bo lahko privoščil hotele ipd, pa si jih danes lahko le nekateri; izgubile so se enakopravne možnosti višjega šolanja, ki ga vse bolj konzumirajo bogatejši oz. njihovi otroci, pa so sposobni ali ne; kvalitetno zdravstveno varstvo z agresivno privatizacijo postaja vse bolj privilegij enih. Karkoli dobrega reči o prejšnjem sistemu je postalo bogokletno, beseda socializem je postala dobesedno pojem preteklosti in manjvrednosti. Sram je lahko bilo tistega, ki je kaj pozitivnega rekел o socialistični ureditvi. Takšni pogledi so postali prevladujoči, kapital je bil in je alfa in omega vsega. Tisti, ki pa so mislili malo drugače, si tega mnenja niso upali povedati javno in na glas, tudi takšne organizacije, kot so social demokratsko orientirane stranke, so se kar za nekaj časa po osvoboditvi zavile v molk. Ta molk je trajal (in traja) predolgo; danes v Sloveniji dejansko nobena stranka ne zastopa avtentičnih delavskih pravic, kot da bi se nekako bali napada desnice in kapitala, da so socialistični relikti. In tako se je mirno, potiho in počasi gradil (in se gradi) kapitalizem z umirajočo socialno noto; torej sistem, v katerem imamo neomejeno volilno pravico, pravico popolnoma svobodnega govora,

pravo demokracijo, kot jo pojmuje sodobni liberalni kapitalizem. Po drugi strani pa se vedno bolj, in to se žal še ni ustavilo, zmanjšujejo pridobitve socialne države, razlike med ljudmi postajajo abnormalno velike in nepravične, na eni strani 300 EU pokojnine ali 500 EU plače, na drugi strani plače v deset tisoč EU. In kaj pomaga človeku demokracija in svoboda govora, če mora preživeti s 400, 500 EU na mesec! V današnji družbi se vse bolj gremo starorimsko igro »kruha in iger«, to pomeni, da imamo na eni strani etablirane demokratične pravice, ki nam dajejo občutek svobode in enakosti, po drugi strani pa smo vse bolj revni in lačni, pa na to v tej igri kar malo pozabimo.

In tako smo počasi prišli do točke, da takšen govor, takšno misel že lahko izrazimo, da kritičen pomislek o našem družbenem stanju ni več bogokleten in da beseda socializem ni več psovka. Vedno bolj se zavedamo, da ne mi ne svet ne živimo v pravični družbi in da so spremembe nujno potrebne. Da je sistem, ki smo ga ustvarili, potreben kritike in sprememb. Spremembe, ki nam bodo prinesle takšne razmere v družbi, ki bodo dale dostojno življenje vsakemu posamezniku. Takšne spremembe pa bodo lahko dosežene le z neprestano borbo delavstva na mednarodni ravni za boljše življenje, za večjo enakost med ljudmi, za ohranjanje in razvijanje socialne države. Dokler bo delavski razred sramežljivo skrival svoje zahteve, dokler bo verjel besedam kapitala, da bi s kakršnimkoli spremenjanjem in izboljševanjem ekonomsko-socialnega stanja ljudi, ki niso nosilci kapitala in živijo od svojega dela, situacija postajala le še slabša, tako dolgo res ne bo boljša. In s tem delavci, obsojeni na nepošteno izkoriščanje. Danes se kar pre pogosto slišijo besede: 'Ja kaj pa kritizirajo, saj jim je bilo pred desetimi leti še slabše kot sedaj, včasih, v socializmu, pa sploh še slabše.' Relativno to mogoče drži, absolutno pa niti slučajno. Si predstavljam, kako drugače, kako boljše bi danes lahko živeli, če ne bi bilo nepravičnega bogatenja, kraj, korupcije, tajkunskih prevzemov, delitve dobička le za

ene, odtekanja denarja na privatne račune v tujino in še kaj in kaj?

Te dni bomo praznovali dva praznika, praznika, ki sta si na videz tako zelo vsaksebi, a le malo bolj poglobljen pogled nam pokaže, da imata več skupnega kot različnega. In ta bistvena podobnost je v tem, da sta oba napadana in kritizirana od, lahko rečemo, reakcionarnih sil, ki bi na eni strani spremnjale zgodovino, na drugi pa prihodnost obračale samo sebi v prid. Zato moramo na eni strani odločno in ponosno braniti borbo, ki nam je prinesla osvoboditev od okupatorja, nas postavila na pravo stran zgodovine in na častno mesto v družbi zmagovalih evropskih narodov. Zato v nobenem primeru ne smemo pristajati na takšno spravo, ki bi pomnila enačenje osvobodilnega boja s kolaboracijo. In na drugi strani jasno in odločno braniti spoznanje, da v družbi ni prave demokracije brez čim višje stopnje ekonomske svobode, ki jo omogoča le dostojo placiilo za dostojo življenje, ker samo od lepih besed se ne da dostojo živeti. Dokler delavci ne bodo poštano plačani glede na ustvarjene ekonomske potenciale v družbi, ki so tudi plod njihovega dela, a jih kapital danes grabi le za sebe, dokler ustvarjeni presežki v proizvodnih procesih ne bodo pravično razdeljeni, ne moremo govoriti o demokratični družbi, cloveške pravice pa so grobo kršene. Dokler bo nesramno majhna skupina ljudi razpolagala z nesramno visokim deležem bogastva, ta družba ne more biti poštena in demokratična, pa da nas zainteresirani še tako prepričujejo, v kako dobri družbi da živimo. Dokler ne bo prišlo do spoznanja, da so k ustvarjenemu dobičku pripomogli tudi delavci in da morajo zato tudi participirati pri delitvi tega dobička, ta družba ne bo poštena. Leporečje, da imamo v Sloveniji krasne clovečanske pravice, brez zgoraj navedenega, je samo pesek v oči. Da bi vsaj malo moralno opravičili svoje bogatenje, se v zadnjem času v svetu in tudi pri nas pojavlja razmišljanje: Ali so res vsi kapitalisti izkoriščevalci? Da, so, vsi tisti, ki sicer poleg poštene plače delavcem ne delijo tudi dobička z nji-

mi. Po svoje pa je najbolj sprevrženo dejanje, da bogati kot veliki dobrotniki in humanofili donirajo svoja sredstva za družbeno dobro ali revnim skupinam; in pri tem nihče ne uvideva, da delijo le to, kar so jim prej kot produkt njihovega živega dela vzeli.

Jaz sem sin delavca in partizana in vsak trenutek svojega življenja sem bil, sem in bom ponosen na to, ne glede na aktualno turbulentno družbeno dogajanje ne glede na barvo aktualne politične oblasti; zato imam že nekako v gene vgrajeno težnjo po socialno-ekonomski pravičnosti in veličastnosti partizanskega boja. Eno in drugo sta za mene temeljni vrednoti naše družbe. Brez njunih uresničevanj bi naša družba postala (žal res tudi postaja!) revna, tako po duhu kot po materialnih vrednotah za vse. Oče mi je že kot zelo mlademu vedno govoril: 'Ko sem jaz trpel lakoto in mraz v gozdu, so se nekateri greli pri ognjiščih okupatorja, ko sem jaz pozneje pošteno delal, so nekateri kradli, gledali le na sebe in izkoriščali druge.' Mlademu človeku takšne besede sežejo globoko v srce in ostanejo za vedno. In jih danes kot takšne še posebej vidim s kritičnimi očmi svoje preteklosti in vzgoje; zato bom vedno spoštoval in upošteval vse ljudi in njihovo dobronamernost, ne glede na politično-ideološko usmerjenost in s tem tudi njihove drugačne poglede na življenje. Nikoli pa ne bom mogel pristati na njihove skrajne ideje in bom naredil vse, kar je v moji moči, da se ne bodo uresničile: da ne bo nikoli pozabljena ter omadeževana svetost naše borbe proti okupatorju in da bo stalno živa želja ter prisotna borba preiti v bolj socialno, če hočete, moderno socialistično skupnost. In več kot nas bo tako mislečih, bo postopoma tudi pravičnejša in lepša naša prihodnost! Zato: naj bo svetel in ponosen spomin na dan osvobodilne fronte, simbol slovenskega naroda, za narodno svobodo in enakopravnost; naj se plemeniti 1. maj, simbol delavstva za pravičnejšo, resnično demokratično družbo, v katere bo sleherniku dano, da bo lahko dostojo živel.

Marijan Lačen
(Objavljeno tudi v Večeru, 24. 4. 2021)

DANAŠNJA MLADINA JE DRUGAČNA, A ZATO NI SLABA

Žerjavčanka **Ivanka Stopar**, dolgoletna ravnateljica Srednje šole Ravne, je decembra prejela državno nagrado za življenjsko delo na področju izobraževanja odraslih. Pred petimi leti, ko ji je Občina Ravne na Koroškem podelila nagrado občine, je za Črjanske cajtnge veliko povedala o svojem delu, izkušnjah in dosežkih.

Polna energije, nasmejana in zgovorna me je tokrat povabila na ogled njihove sodobne šole, na katero je upravičeno ponosna, ter spregovorila o vrsti uspehov in zanimivih načrtih, tako šolskih kot njenih lastnih.

Prejela si najvišje možno državno priznanje na področju strokovnega dela, še enkrat iskrene čestitke. Kaj ti pomeni, kakšne misli se ti ob tem porajajo?

To priznanje je tako visoko, da ne vem, če si ga res zaslužim. Je pika na i in obenem presečenje, ker je bilo veliko izjemno močne konkurence, po državi je namreč ogromno takih sposobnih ljudi. Že to, da je taka čast prišla do nas, na Koroško, dlje od Slovenj Gradca, je nekaj izjemnega in se je zgodilo prvič v zgodovini. Odzivi ljudi na to mojo nagrado so mi bili pa še v večjo čast: toliko lepega sem slišala o sebi, da sem že mislila, da sem mrtva. (*Smeh*) Ja, ponosna sem na to, da sem si ustvarila tak renome glede odnosa z ljudmi. Super je, če dobiš že za časa življenja tak poklon. In to mi spet daje ogromno dodatne energije za nadaljnje delo.

Izobraževanje odraslih je tvoje življenjsko delo poleg rednega poučevanja in ravnateljevanja. Je pa hkrati tudi naporno. Kako si uspevala s časom in energijo opraviti po dva šihta na dan?

40 let sem bila vpeta v izobraževanje odraslih, nehala sem šele lani. V delu z odraslimi sem vedno uživala, tam ni bilo redovalnice,

ni se bilo treba ukvarjati z disciplino, odrasli so prišli motivirani in kar srkali znanje, tako sem lahko bila neposredna, sproščena, veliko smo se presmejali in s teh popoldanskih šihtov sem marsikdaj prišla domov res dobre volje in polna energije. Prepletala se je snov s šalamami, uživali so ob urah slovenščine in angleščine, znala pa sem tudi postaviti meje, kar je z odraslimi lažje kot z mladino. Delala sem z odraslimi naše šole pa z ekonomisti preko Ljudske univerze ter na Visoki šoli. To poučevanje je bilo dolgo moj hobi, v skupini sem imela tudi do 35 udeležencev. Delala sem leta in leta z veliko generacijami in nešteto ljudmi, pri tem sem se pilila in izboljševala, učila sem jih in se od njih učila tudi sama, vedno pa sem jim šla tudi na roke: če je bilo treba, sem jim kaj dodatno razložila, lahko so me poklicali in mi naloge poslali v pregled, posojala sem jim knjige, omogočila več izpitnih rokov; tako da če kdo ni bil uspešen, je bila to res samo njegova krivda. To je bila vzajemna simbioza, oni so imeli radi mene, jaz pa njih, zato sem se težko odločila, da bom nehala, a vsega ne morem več početi in pri mojih letih preživeti cele dneve v službi. No, vse skupaj je tudi začelo usihati, Ljudska univerza je šla svojo pot, pri nas pa jih ni bilo več za cel razred in poučevati pet ljudi je drugače. V teh letih

sem na šolo pripeljala nazaj profil metalurški tehnik, predvsem na željo SIJ-a, a zanimanje zanj usiha. Še vedno pa povezujem vse srednje šole v formalno izobraževanje odraslih. Že dolga leta sem podpredsednica Društva ravnateljev Slovenije in od leta 2008 predsednica Skupnosti izobraževanja odraslih Slovenije. Sem tudi članica Državne komisije za poklicno maturo že drugi mandat, kar mi je posebna čast, saj sva v tej komisiji le dve ravnateljici in zastopava vse srednje strokovne šole Slovenije. Še vedno sem ocenjevalka na splošni maturi, in sicer vse od njenega začetka in ostajam v stroki, čutim in vem, da imam velik ugled med ravnatelji in tudi na Ministrstvu.

Na kaj ste na vaši šoli v zadnjih petih letih dajali poudarek, na katerih področjih ste se še izboljševali?

Dodatno smo opremili šolo, tako da imamo v bistvu vse, kar rabimo, delavnice in učilnice so vrhunsko opremljene! Naj se pohvalim, da imamo tri kombije. Vsako leto v posodobitev in obnovo vlagamo sredstva, tudi za letos je plan za dvesto tisoč.

Ko sem pred 24 leti prevzela ravnateljevanje, sem v stavbi ob železarni, v tistem dimu in hrupu, čutila pomanjkanje vsega in je bilo moje delo res težko. Tam smo živeli na pol pljuč in s pol srca. Skušali smo čim več prenoviti, a stara bajta je stara bajta, prostorov ne moreš raztegniti. Moja želja, da ob gimnaziji zgradimo lepo, sončno stavbo v sanjskem okolju, ob parku, knjižnici, blizu letnegga in zimskega bazena ter fitnesa, zadaj pa se pasejo srne in tekajo zajci, se je uresničila. Tu sedaj že sedmo leto dihamo s polnimi pljuči, kar se pozna tako pri učiteljih kot pri dijakih.

V tem času smo delali veliko na pomoči dijakom, ker smo videli, da nas zelo rabijo, predvsem socialno šibki in vzgojno zanemarjeni otroci, ki se ne znajo učiti, sesti h knjigi, poiskati pomoč in informacije. Vse do začetka koronavirusa smo izboljševali načine, kako jim pomagati.

Vmes smo zgradili čebelnjak, imamo pet panjev čebel, naredili smo šolski vrt, kjer se ukvarjam z grmičevjem, potem pa vlagamo in delamo marmelade. Če se le da, dijake peljemo tudi v tujino, v svet. Tik pred izbruhom pandemije sem uspela z Erasmus plus projektom, in sicer sem dobila denar za 30 dijakov, ki jih bom lahko poslala za 14 dni na usposabljanja na delovna mesta v tujino. Ti tisoči evrov mi trenutno zaradi pandemije mirujejo, imamo pa namen, takoj ko bo mogče, iti na Irsko, kjer so dobra podjetja za strojništvo, elektro in računalništvo in bodo tam naši dijaki pridobili največ.

Imam sposobno in pridno pomočnico in izredno tajnico ter kolektiv, ki mi sledi in me spoštuje. Šola je uspešna, ugledna, vpis je dober, pravzaprav raste, od 400 smo prišli na 600 dijakov, od katerih jih je čez štiristo pete stopnje in z njimi se lahko dela čudež; drugačni so od gimnazijcev, to je tehnična inteliganca, veliko dobrih dijakov prihaja tudi iz moje občine, iz Črne. Na šoli pa imamo vpisanih tudi približno trideset deklet.

Žanjemo lepe uspehe, vsako leto imamo zlate in diamantne dijake, ki so naš ponos. A še vedno malo več energije vlagamo v učence, ki potrebujejo pomoč. Že leta se nam dobro obnese 'matematika 2': eno uro ima dijake učitelj, ki ne poučuje, pač pa z njimi le vadi matematiko, brez redovalnice, ostale ure pa izvaja redni matematik. Matematika je pač dril, tudi jaz se je sprva nisem znala učiti in sem jo sovražila. S tem našim načinom dela se izognemo hitenju učitelja, ki se boji, da bi s snovjo ne prišel skozi. V zadnjih dveh letih

Sedem zlatih maturantov je rekord

Praznovanje 40. obletnice poroke

pa smo dodali tudi matematiko 3 in 4, kjer pomagamo tistim dijakom, ki želijo nadaljevati šolanje na univerzitetni ravni in nameravajo opravljati matematiko na splošni maturi. V teh urah predelamo snov, ki naše dijake pri znanju matematike izenači z gimnaziji.

Temelj tvojega dela so še vedno poučevanje, stik z dijaki, pomoč pri učenju in uspehi. Brez tega učitelj po srcu ne zmore, kajne?

Rada učim, nikoli nisem prenehala poučevati, celo razredništvo imam, čeprav mi ga nihče ne plača – ker pač ne morem biti brez svojega razreda. Tako jim štiri leta nekako pomagam, da bi nekoč lažje živel, pokažem jim, kaj je prav in kaj ni. Se pa tudi skregamo, ker dijaki marsikdaj pač ne bi delali. Včasih pa je kak pogovor več vreden kot redna učna snov, pa si za to vzamemo čas. Na srečo imajo večinoma radi angleščino, teče jim, ni se je treba zelo učiti, razen nekaterih, ki žal nimajo posluha za jezik in jim ta dela velike težave.

Današnja mladina je drugačna: ne znajo biti pri miru 45 minut, kot smo bili včasih mi, njihovo življenje je akcija, vse morajo dobiti instant in hitro, nimajo potrpljenja, a zato niso slabi. Mi smo jih vzgojili tako, da smo jim mogoče že malo škodili. Naši starši so nekoč od nas zahtevali odgovornost in delo, cilj pa je bila stalna služba. Zdajšnjim

otrokom pa mi vse serviramo in smo jih zato oropali tistih malih zadovoljstev in uspehov, ki jih človek mora imeti, da rad živi. Otrok bi moral sam izkusiti, da je super, ko kaj uspešno naredi. Sedanji dijaki se težko držijo rokov, vedo, da bo že nekako, saj lahko potegnejo z odlogom kake naloge, kajti učitelji in starši jim zmeraj ugodimo. Naš sistem že v osnovni šoli učiteljem jemlje orodja, ki so jih včasih imeli za svojo avtoriteto. Pa še starši so drugačni: včasih so potegnili z učiteljem, danes pa so večkrat preveč zaščitniški do svojega otroka. S tem se daje otrokom napačen signal, kajti v življenju ne moreš vsega pomesti pod preprogo, pač pa je treba prevzeti odgovornost, če si česa kriv! Če pri semaforju prevoziš rdečo luč, a boš rekel, prekleti semafor?! Svet se res spreminja in delo učiteljev je morda še pomembnejše, kot je bilo včasih.

In nikoli ne prelomim obljube ne dijakom ne učiteljem ne staršem. Ko sem nekemu razredu, velikokrat namreč dijake peljem v London, omenila, da z njimi tisto leto ne bom utegnila za en teden v London, razen če bi odpotovali v počitnicah, so se čez kak dan vsi strinjali s tem in morala sem držati oblubo – čeprav je bilo to julija v času mojega dopusta. Učiteljevanje je krasen poklic, ampak zahteven, tudi njegove posledice so daljnosežne.

V čem je ključ dobrega poslovanja oziroma vašega uspešnega ravnateljevanja?

Dobra šola nastane šele, ko imaš ljudi, ki delajo zato, ker hočejo biti uspešni, in ki ti sledijo; brez tega ti nobena moderna oprema ne naredi uspešne šole. In na ljudeh je treba graditi, a za to moraš imeti dar; meni je to dano, saj imam ljudi rada. A jih kdaj pa kdaj tudi nahrulim. Ne morem biti tiho, če gre kaj narobe, in čeprav imam težave s potrpljenjem, opravim kritične razgovore vedno na štiri oči. Srečo imam, da sem na nek način zaljubljena v svoj poklic. Letos sem uspela dobiti za 30 dijakov po 50 € donatorskega denarja, ki sem jim ga nakazala za božička.

Tem dijakom in sebi sem polepšala praznike, nekateri so se od hvaležnosti jokali. In nale-tela sem tudi na dijaka, ki se mi je zahvalil, rekoč, da pozna nekoga, ki bi si bolj zaslužil tisti denar. Presrečna sem bila ob tem. Take stvari človeku dajejo elan in veselje za delo! V teh norih časih smo za delo od doma otrokom posodili 50 računalnikov in šenkali veliko kamer, da so lahko delali, še za maturantski izlet smo kdaj za koga priskrbeli denar, torej na naši šoli res socialno pomagamo! A ne samo za pouk; s takim odnosom in delom dobijo mladi potrditev, samozavest, pokaže-mo jim, da je lahko drugače, da obstajajo ljudje, na katere se lahko vedno obrneš, da boš našel pot, če boš delal, da moraš zaupati vase, da ko omagaš, veš, da se zmoreš pobrati. In da na dijake gledaš s spoštovanjem! Fajn je, če si pedagog po srcu in človek, ki imaš rad ljudi, fajn je pa tudi, da postavljaš meje. Treba je imeti avtoritet, a ne tisto lažno, mladina te mora resnično ceniti.

Sodelavce sem v dobrih časih brez korone vsako leto peljala v tujino, bili smo v Barceloni, Amsterdamu, Parizu, Londonu, Beogradu, Sarajevu ... Taki izleti delajo tim, gradita se zaupanje in prijateljstvo. Zato sem vedno dovolila razne pogostitve ob rojstnih dnevih, seveda brez alkohola, pa smo si čestitali in posedeli. In preko sindikata smo se podali na marsikateri izlet in druženje. Velikokrat sem našla sponzorska sredstva za avtobusni prevoz ter združila izlet s strokovno ekskurzijo.

Res je pomembno delo na ljudeh: najprej na dijakih, ki nas najbolj rabijo, in na sodelavcih, da dobijo povratno informacijo, da so pohvaljeni, ko je nekaj dobro narejeno, in da dobijo za to tudi nagrado: delovno uspešnost, dodatno opremo, povabilo na kavo. Te stvari zelo štejejo. Zato imaš tudi moralno opravičilo, da si kdaj do koga neprijeten, ker razumejo, da moraš stvari peljati v pravo smer, in če te sodelavci cenijo, gre. Jaz sem se navajena vedno boriti in ni naključje, da sem se kot dekle pisala Fajt (fight); borka sem po očetu, ki je delal od jutra do večera, in tudi jaz sem deloholik. Tudi v zakonu je

Tri generacije

tako, da povem, kar je treba, da se kdaj skregava z možem, a sva še vedno srečna sku-paj. Jaz ne morem samo kimati in zato ne bi mogla delati v politiki, čeprav so me že vabili v te vode.

In načrti za naprej?

Eno teraso bomo morali zapreti, ker nam primanjkuje prostora. Uredili bomo okolico, ni nam všeč parkirišče, kocke bomo odstranili, tla zabetonirali in narisali črte, da se bodo avtomobili prav razvrščali. Po sedmih letih že prenavljamo in brusimo pode.

Naši dijaki se že več let učijo nemščino in se bodo še naprej, tako jim omogočim, da se bodo bolje znašli pri iskanju službe čez mejo. Veliko delamo na učenju učenja. Močno pou-darjam razredništvo, kajti dober razrednik lahko še pravi čas dijaku največ pomaga in marsikaj resi. Dodali smo še raziskovalne naloge, za katere jih zelo stimuliramo. Pope-strili bomo pouk, tako da bo teorija delala s prakso, da se bo v razredu razlagalo bolj aktivno, da bodo dijaki snov prej razumeli. Še vedno je preveč razlage izza katedra. In dijakom moramo pustiti, da sami pridejo do rezultatov, da nimajo možganov na off. Na srečo lahko za tako delo pri strokovnih predmetih formiramo male skupine učencev.

Vem, da bom lahko še marsikaj naredila. V življenju velikokrat pademo in boli, imela sem že neštetokrat krvava kolena, a so se rane zacelile. Zase človek nikoli ni dovolj

pameten. In večno se uči. To je življenje. Bolj ko ponavljam napako, bolj jo dobivam nazaj. Take izkušnje poskušam dati ljudem, tako dijakom kot učiteljem. Mislim, da je večina učiteljev, čeprav me včasih preklinjajo, zadoljnih z mano. Vsi pa seveda ne, kajti ljudje smo različni. In šef je šef, kakorkoli se obrneš! (*Smeh*) A dobivam več kot dovolj pohval, tako da je že laskavo. Delam, kolikor znam dobro, nič se ne šparam, tu in tam prekršim kak predpis in dobim kako kazen, a ni hudega! Zakonodaja ni moje področje, ob Uranem listu bi lahko kar zaspala, moja močna stran pa je delo z ljudmi.

Ne razmišljam še, da bi šla v penzijo, saj imam še vedno dovolj energije, ogromno znanja ter izkušenj in če mi bo zdravje služilo, bom lahko pomagala še veliko dijakom in staršem ter sodelavcem. To pa je moje poslanstvo. Verjamem, da sem se zato rodila.

Ti sploh ostane še kaj prostega časa?

Nekaj pa že! Sem bikica po horoskopu in sem družinski človek, imam krasno hčer,

umetnico, s katero zadnje čase preživljjam veliko lepih trenutkov, rada berem, literatura me še vedno navdušuje. Če le imam čas, vzamem knjigo v roke, možu pa pustim TV daljnec. Rada imam tudi naravo in zelenico okoli hiše. Rada potujem in kuham. Rada imam našo psičko in hvaležna sem možu, da me je prepričal, da smo se pred dvajsetimi leti preselili v novo hišo v Žerjav, kjer živimo le z enimi sosedji sredi gozda v čudovitem miru. Z mamo, ki ima 87 let in pol, greva vsako soboto v Črno in na tržnici popijeva z domačini en šnops; mama na najino druženje čaka ves teden in je vesela teh ljudi, najbolj pa jo navdušuje moje klepetanje z lokalnimi znanci. Pravzaprav moram priznati, da sem srečen človek. Naj tako tudi ostane.

Zahvaljujem se za izčrpne odgovore, polne zanimivih razmišljaj in pogledov na svet. Ostani zadovoljna in srečna, v imenu bralcev Črjanskih cajtng pa ti želim še veliko uspehov, zasebnih in poslovnih.

Irena Greiner

20 LET DELA ZVEZE KULTURNIH DRUŠTEV OBČINE ČRNA

V letu 2020 je ZVEZA KULTURNIH DRUŠTEV OBČINE ČRNA praznovala 20-letnico delovanja na področju kulture v občini Črna na Koroškem.

ZKD si vseskozi prizadeva popestriti kulturno življenje naših občank in občanov. V sodelovanju z Občino soustvarjamo kulturne programe in se trudimo, da so pestri in raznoliki, da najde vsak nekaj zase. Sodelujemo tudi z JSKD OBMOČNO IZPOSTAVO RAVNE in z drugimi društvji v Črni. Prav tako smo tesno povezani z OSNOVNO ŠOLO, ZVRTCEM IN CUDV, ki nam vedno popestrijo dogodke. Organizacijo proslave za dan žena pa zdaj že nekaj let prevzema osnovna šola.

ZKD združuje 5 društev s svojimi sekcijami, in sicer :

- **DPD SVOBODA** (MePZ MARKOVIČ KRISTIL MATO, GLEDALIŠKI KROŽEK, VOKALNA SKUPINA STEČINE, SMO, KAR SMO),
- **KD FRANC PIKO** (MePZ ŽUPNIJE ČRNA, ČRJANSKI HARMONIKAŠI, MPZ UTRIP),
- **KD GOZDAR**,
- **DRUŠTVO KLEKLJARIC KOROŠKE, SEKCIJA ČRNA**,
- **LITERATI MEŽIŠKE DOLINE**.

Do leta 2019 je deloval še KUD KRSNIK. Po upokojitvi sem prosti čas posvečala predvsem klekljanju in sem že 16 let predsedni-

ca naše sekcije. Klekljanje je del kulturne dediščine in klekljarice smo se rade udeleževale kulturnih prireditev ter sodelovale z ZKD. Bila sem tudi članica UO, zato so me, ker so poznali moje delo, marca 2017 na občnem zboru predlagali še za predsednico ZKD. Ruski modrec pravi: Nikoli se ne bojte naučiti in narediti nekaj novega. Zato sem predsedstvo tudi prevzela. S pomočjo zavzetih članov UO, na katere sem zelo ponosna, smo začeli orati zame novo ledino.

Delo rada opravljam, saj sem v njem našla vse tisto, kar sem prej, v času službe kot računovodkinja, pogrešala. Številke sem zamenjala za veselle dogodke, druženja, nova poznanstva in izkušnje. Smernice pa sta mi dali tudi bivši predsednici: Jožica Praprotnik in Vesna Burjak ter člani UO, za kar se jim iskreno zahvaljujem.

Čeprav vedno ni lahko, je spoznanje, da se na napakah učimo, vedno v veljavi. Ponosna sem, da imamo v naši občini še posluh za prostovoljno delo, saj udejstvovanje na tem področju temelji predvsem na tem. Veliko prostovoljnih ur je treba, da nastane kulturni dogodek - ne glede na to, katere vrste je. A če je volja, se vse da.

Tako je v letu 2020 za svoje prostovoljno delo prejela plaketo Državnega sveta RS Marija Petrič, dolgoletna predsednica DPD SVOBODA. Društvo v letošnjem letu praznuje 100. obletnico delovanja.

Prav tako je ZKD prejela občinsko priznanje in priznanje območne izpostave Ravne za 20 let dela na področju kulture v občini Črna. Ta priznanja nam bodo dala nove spodbude za delo in smo nanje zelo ponosni.

Vsa društva in sekcije zavzeto izpolnjujejo svoje programe glede na finančne zmožnosti in vse, kar si želimo in pričakujemo v zameno, je, da imamo v dvorani obiskovalce.

Ali je to preveč? Včasih smo res poplačani za svoj trud, drugič razočarani, a tako pač je. Ljudi ne moremo prisiliti, da imajo posluh za kulturo.

Močno upam, da se nas »koronska« kriza ne bo preveč dotaknila in da bodo vsa društva ter ZKD delovala še naprej s polno paro, da bomo lahko počastili visoke jubileje, ki jih v letu 2021 praznujejo nekatera društva.

V imenu vseh društev ter sekcij in v svojem imenu se zahvaljujem vsem občankam in občanom, ki obiskujete kulturne prireditve in nas podpirate.

Kultura je naša bodočnost, kultura smo mi!

Za Zvezo kulturnih društev Občine Črna zapisala predsednica Ivanka Šušel

KAKO POTEKA DELO V ZOBNI AMBULANTI V ČASU KORONAVIRUSA

Ko se je spomladi po televiziji govorilo o nekem virusu, naju še ni prestrašilo, vse dokler ni prišel trenutek, ko so rekli, da bodo začeli zapirati šole, trgovine, gostilne in tudi zobozdravstvene ambulante. Midve pa toliko pacientov naročenih! Eni z bolečinami, drugi z obrušenimi zobmi, tretji sploh brez zob, ampak drugega kot pospraviti in zapreti ambulanto nama ni preostalo. Odšli sva domov in čakali na navodila, kako naprej: ali bova kar doma ali bova morali iti delat v Maribor ali v Celje v covid zobno ambulanto. Dobili sva navodila, da greva enkrat tedensko na Ravne, kjer je bila informacijska ambulanta, kamor so ljudje s težavami z zobmi poklicali, mi pa smo jih usmerjali in pomagali kar na daljavo – najprej smo poskušali omiliti zobobole z analgetiki in antibiotiki, če tudi to ni pomagalo, smo jih napotili v zobno ambulanto. Na našo srečo in na srečo pacientov so odprli zobno ambulanto v Mislinji. Tam so se ekipe zobozdravstvenih delavcev dnevno menjavale. Vsako ekipo je sestavljalo pet oseb: dve zobozdravnici in tri asistentke, vsi pa smo bili zaščiteni od nog do glave. Ko so naju oblekli v skafander, masko, očala, vezir, dvojne rokavice in copate ter nato vse spoje in zadrge prelepili s selotejpom, sva se spogledali in s solzami v očeh odšli v ambulanto. Strah pred okužbo je bil velik in delo v takšni opremi zelo težko. Ena zobozdravnica je delala triažo, dve asistentki sta poskrbeli za administracijo in navodila pacientom, midve pa sva delali s pacienti sanacijo zob. Zobna ambulanta je bila odprta samo za nujne stvari, to je zobobol, pri katerem ne pomaga več nobeno zdravilo, oteklna, težko požiranje.

Tako smo delali do 11. maja, naprej pa v isti opremi v svoji ambulanti. Čeprav število okužb ni bilo več tako veliko, smo vseeno skrbeli za preprečevanje širjenja okužb. Težko je ob želji, da ustrezemo pacientom, za-

Naša zobozdravnica in asistentka

dovoljiti tudi zavarovalnico in upoštevati njihova navodila: največ 10 pacientov na dan, razkuževanje delovnih površin in tudi zaščitne opreme za vsakim pacientom, zračenje, razkuževanje kljuk in stolov v čakalnici, pogosteje avtoklaviranje, poleg tega pa še izpolnjevanje vprašalnikov, merjenje temperature pacientom, vpisovanje storitev v kartoteko in računalnik, oglašanje na telefon ... Četudi je bilo težko in še vedno je, pa sva zelo veseli, da v najino ambulanto prihajajo ljudje, ki se držijo navodil, upoštevajo ukrepe, razumejo način našega dela in so potrpežljivi in prijazni. Za to se trudiva tudi midve, saj veva, da s prijaznostjo, dobro voljo in nasmejanostjo, pa tudi z dobro glasbo v ambulanti, premagamo vsako težavo in ostanemo zdravi!

Marec 2021

Bojana ČAMPA, dr. dent. med.
Alenka LESJAK, zt.

V CUDV SMO POSTAVILI POVSEM NOV USTROJ DELA

V CUDV Črna na Koroškem smo se od meseca marca 2020, ko je državo zajel prvi val, uspešno borili proti coronavirusu, saj smo v času prvega razglaša epidemije takoj pristopili z vsemi potrebnimi zaščitnimi ukrepi, ki jih je takrat predlagala zdravstvena stroka. Pripravili smo vse potrebne protokole za ukrepanje ob morebitnem izbruhu okužbe ter uredili rdečo in sivo cono. Uporabnike in zaposlene smo intenzivno usposabljali za ustrezno uporabo osebne varovalne opreme, jim predstavljeni pomen razkuževanja prostorov in rok, zračenja in vzdrževanja socialne distance. Pripravili smo zalogo zaščitne opreme in predvideli vsa morebitna tveganja.

Kljud temu pa nas je v mesecu septembru zajel pravi val okužb z virusom Sars-Cov-2. Okužba se je pojavila povsem nepričakovanno, saj nihče ni imel kakršnih koli simptomov bolezni. Okužba se je širila kot požar, saj je v prenatrpani stavbi izjemno težko preprečiti množične prenose. Nenazadnje je naše življenje in strokovno delo naravnano na individualno podporo posamezniku in v veliki meri pri življenju znotraj ustanove, pri delu in strokovnih obravnavah prihaja do tesnih neposrednih stikov med zaposlenim in uporabnikom.

Tako smo aktivirali vse pripravljene akcijske krizne načrte ter se zoperstavili virusu, ki nam tokrat ni prizanašal. Okužbe so se širile med uporabniki in med zaposlenimi. Vzpostavili smo sodelovanje s strokovno koordinacijsko skupino Ministrstva za zdravje in MDDSZ, ki so nam nudili strokovno pomoč v popolnoma novi in nepoznani situaciji, ki smo ji bili priča.

Ves čas nam je bila na voljo lokalna Civilna zaščita. Da smo lažje organizirali izolacijske cone, smo s posredovanjem Ministrstva za zdravje skupino uporabnikov s pozitivnim izvidom brisa začasno hospitalizirali na In-

fekcijsko kliniko UKC Ljubljana, da smo lahko pripravili ustrezna mesta za izolacijo uporabnikov s pozitivnimi testi na COVID-19.

S pomočjo koordinatorjev - strokovnih ekspertov za koroško regijo, CZ Mežica in pristojnih ministrstev smo v enem dnevu vzpostavili zunanjou rdečou conou na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti v Mežici, kamor smo preselili 48 uporabnikov.

Imeli smo vzpostavljene številne sive cone

znotraj centra, nekatere zdrave uporabnike pa smo preselili v hotel Planinka, ki nam ga je ponudila Občina Črna na Koroškem. Na ta način smo precej lažje premostili prostorsko stisko, ki je bila v tem obdobju še bolj občutna.

S tem smo delo lahko optimalno organizirali, saj smo gnečo razpršili na različne lokacije ter s tem preprečili množične prenose okužbe znotraj hiše.

Izjemno hitro smo vzpostavili sistem in novi način dela. Centralno hišo smo popolnoma spremenili in prilagodili trenutnim potrebam. Z ažurnimi strokovnimi pristopi, usklajenim delom in premišljenimi koraki

vsakega posameznika v tej zgodbi smo virus v nekaj dneh uspešno zajezili. Lahko rečem, da smo postavili povsem novi ustroj dela. Prav vsak zaposleni je prevzel svoj del izjemno odgovornega dela in delovali smo kot »prava vojska«. Naloge so bile razdeljene, nikogar ni bilo, ki ne bi sledil vsem navodilom z najvišjo mero odgovornosti in ozaveščenosti, da rešujemo zdravje in življenja ljudi, ki nam veliko pomenijo – naših varovancev. Ob tem velja izjemna zahvala vsem našim zaposlenim, ki so s svojo neizmerno požrtvovanostjo, odrekanji in strokovnostjo pokazali največji čut do sočloveka ter empatijo pri svojem delu z ranljivo populacijo, ki nas je v tem času zares nujno potrebovala. Z opisanimi koraki smo zagotovili varovanemu ustrezeno varnost, notranji mir in zaupanje. Sledili so našim dejanjem in nam na ta način neizmerno pomagali pri umirjanju razmer in k hitrejši poti do ozdravitve. Kljub velikemu številu okuženih so bili varovanci dobro razpoloženi, tudi njihovo zdravstveno stanje in počutje je bilo v veliki večini stabilno in brez simptomov bolezni.

Nekaj varovancev je ves čas, od nastanka okužbe in razglaša epidemije, preživel v domačem okolju. Na ta način so jim svojci zagotovili dodatno varnost in zaščito in s tem veliko pripomogli k zmanjšanju prenosa okužb v Centru, za kar se jim najlepše zahvaljujemo.

Ob tem naj izrečem zahvalo tudi naši zdravnici, dr. Ani Fajmut, ki nam vse dni nesebično stoji ob strani. Uporabnikom zagotavlja popolno zdravstveno oskrbo in celostno psihosocialno pomoč. S svojo zavzetostjo nam je bila v tem obdobju velika opora pri skrbi za zdravje naših varovancev.

V imenu celotnega kolektiva in uporabnikov se iskreno zahvaljujem tudi županji Občine Črna na Koroškem, Civilni zaščiti Črna in Mežica ter celotni lokalni skupnosti. Podpora sokrajanov nam izjemno veliko pomeni. Z medsebojno povezanostjo ter iskreno podporo je te nepredvidljive krizne čase in preizkušnje veliko lažje reševati.

(25. marec 2021)

Dalja Pečovnik, direktorica CUDV

BODIMO OPTIMISTIČNI, UPAJMO, DA BO NAŠA TERASA KMALU POLNA

Uradno so se zaprle gostilne 15. oktobra, ampak pri nas se je obisk lokalov zaključil že 1. 10. zaradi pompoznih objav in žarišča v CUDV. Ljudi ni bilo več naokoli in v bistvu se je vedelo, kam vse skupaj pelje. Z Urško sva padla globoko v to godljo, ker je najino preživetje odvisno od poslovanja obeh gostiln. In potem naenkrat so le sprotni stroški, ker tendensko pokrivaš zaloge, ki jih dobivaš, ni pa sprotnega prihodka. Dejansko moraš imeti nekaj prihrankov in mnogi gostinci, kot so povedali, so si v teh mesecih začeli izposojati denar. Midva imava eno zaposleno, v bistvu smo sedaj trije na čakanju. Z lokalom Izložba sva podnajemnika pri Zadruži, bar

Urška pa smo lani, po 25 letih obratovanja, začeli širiti. Zaradi majhnosti je bilo vsa leta manj obiska, zato smo spomladis prvi val pandemije izkoristili za adaptacijo in tako s prihranki povečali lokal. Upali smo, da bo zima prinesla večji obisk, snega je bilo dovolj, a vladni ukrepi zaradi pandemije so vse naše načrte pokopali. V najinih lokalih ne ponujamo hrane, tako kot ponekod. Sprva sva še razmišljala, da bi morda v Izložbi ponujala kavo kot »coffee to go«, a stranke se ne bi smeles zadrževati na območju terase in ne bi imele kje v miru spiti svojo kavo in morda zraven pokaditi cigaretto, predvsem pa bi se Črnjani ob tem radi družili. To ni taka

Edina kofetarja pred Izložbo pravita, da močno pogrešata lokal in družbo

frekventna lokacija, da bi stranke prišle le po kavo in se z njo nekam odpeljale. Ali pa bi se skrivali, tega vidimo veliko, ukrepi so marsikdaj nelogični in razmere so res čudne. V politiko se ne mešam, ampak situacija je zelo žalostna. Nekaj pomoči od države dobimo, tako da sprotne stroške lahko krijemo, drugače pa nemočni čakamo, kdaj se bo kaj

premagnilo. Da v neki regiji lahko strežejo na terasah, drugod pa ne, je deljenje ljudi na prvorazredne in drugorazredne, ob tem pa imam občutek, da vlada zato tako ukrepa, da se narod še bolj krega med sabo. V Ikei se lahko nabere 700 ljudi, na nogometnem igrišču, ki pa ima kapaciteto za 15 tisoč ljudi, pa jih ne sme sedeti tisoč, in to na odprttem prostoru! Problem pri gostincih so tudi zaloge, imeli smo veliko odpisa, pred novim letom smo na srečo vrnili nekaj brezalkoholne pijače, saj so jo še vzeli nazaj, sicer bi jim potekel rok trajanja. In ko bomo spet odprli gostilne, bomo začeli iz nule. Ampak bodimo optimistični: upam, da bo naša terasa kmalu kljub omejitvam polna, da so ljudje željni posadanja na soncu ob kavi, sploh po tej dolgi zimi. Ekipa starejših žensk, ki rade zahajajo v moj lokal, so mi že javile, da so precepljene in da komaj čakajo, da odpremo. Če bo tako, kot je bilo lani, bo super, obisk je bil dober, zipline je privabil turiste, zaradi bolj ali manj zaprtih mej so se Slovenci gibali po Sloveniji in ogromno ljudi je bilo lani prvič v Črni. In bili so navdušeni nad vsem! Res pa je, da bomo morali zavihati rokave in ponuditi še več.

Marec 2021

Klemen Pušnik

ZAPRTJE LOKALOV TRAJA DOLGO, PREDOLGO

Črna je mala in posebna vasica in prav tako je posebno gostinstvo v tako majhnem kraju. V našem lokalnu si prizadevamo, da bi bilo naše druženje čim bolj domače, in to nam tudi uspeva. Kurnik obratuje že jubilejno 10. leto in v tem času smo pred sedmimi leti odprli tudi picerijo. Kot se v javnosti že od začetka epidemije in zaprtja naše panoge poudarja, da rabimo pomoč od države in lastnikov lokalov pri opuščanju najemnine, smo se tudi pri nas soočili z enakimi problemi. Četudi smo odprti vsak dan za nekaj ur, je naš upad prometa ogromen. Ko smo na začetku epidemije zaprli vrata našega

Olga Krivonog

lokala, smo optimistično gledali na to kot na pomoč pri zaustavitvi virusa, vendar si nihče ni predstavljal, da bo trajalo tako dolgo, predolgo. Za pomoč v kuhinji smo obdržali eno zaposleno, ostalih delavcev pa na žalost nismo mogli, ker se nam finančno to nikakor ne izide. In čeprav se zelo veselimo ponovnega

odprtja gostinskega lokalja in v bistvu komaj čakamo nanj, nas skrbi, da ne bo dovolj delavcev, ki so se v tem času preusmerili na druga področja dela, kar seveda vsi razumemo. Če povem po domače: ni nam lahko! Skrb ob tem, ali se bodo ljudje ob ponovnem odprtju spet navadili na pitje kave v lokalih

in ne v zavetju domačih sten, je velika. Seveda bomo tudi v našem lokalju, ko bo prišel ta veseli čas zelene luči za ponovno odprtje, zagotovili varno in po določenih predpisih odgovorno druženje.

Začetek aprila 2021

Olga Krivonog

PREVZELI SMO PREHRANJEVANJE STAREJŠIH KRAJANOV

Koronavirus nas je močno presenetil, saj si v življenju nismo nikoli predstavliali, da bi se lahko kaj takega zgodilo. V medijih smo spremljali Kitajska, ki pa je zelo daleč od nas, na drugem koncu sveta, torej virus ne bi mogel priti k nam, v malo Slovenijo, kaj šele v Črno. Spomnim se tiste nedelje v marcu, ko smo še vztrajali z gostinsko ponudbo, a je bil obisk že slab in ljudje prestrašeni. Pravzaprav sem že skoraj samevala v lokalju, vsa negotova, takrat pa me je poklicala županja in rekla, da bo potrebno naslednji dan gostilno zapreti, da se je na ta ukrep treba pripraviti in naj se ustrezeno zorganiziramo. Močno me je zaskrbelo in še isti dan sem mrzlično razmišljala, kam z vso zalogo hrane. Moje zaposlene punce so rekle, da ne bodo hodile po trgovinah, kjer je že zmanjkovalo živil, ampak bodo najprej uporabile naše zaloge in vse pokvarljive sestavine. Potem smo v strahu čakali, kaj bo, v upanju, da Črna ne bo na udaru, in živo se spomnili prvih primerov virusa v naši vasi. Vsak dan smo zaskrbljeno poslušali, do česa bomo upravičeni s strani države, kaj naj z zaposlenimi in kaj bo, če ničesar ne dobimo. Potem so se vendarle pojavile optimistične novice, da bo država poskrbela za delno povračilo nadomestila za čas čakanja na delo doma, sicer z zamikom, a vendar smo se počutili bolj varne. In bili smo zaprti dober mesec in pol. Najprej smo na srečo lahko odprli teraso in kljub mrzlim dnevom so gostje začeli prihajati; spomnim se ljudi, ki so zmrzovali

Valerija Naglič

zunaj in se mi smilili, a jih seveda nisem smela povabiti v gostilno. Sredi maja smo lahko spustili goste tudi v lokal, seveda pod določenimi ukrepi, a na to smo bili pripravljeni, veseli, da lahko delamo. Sledila je normalna poletna sezona, Olimpline je pripeljal turiste, ki so obiskovali slovenske kraje in koristili turistične bone. Sprostili smo se in nismo hoteli verjeti, da bo sledil drugi val koronavirusa. In v jeseni, ko se je to res zgodilo, smo bili malo manj v stresu, že izkušeni, vedeli smo, da ne bomo koga odpuščali, spet smo dali zaposlene na čakanje. Zelo pa sem bila vesela geste CUVD Črna, in se jim na tem mestu tudi zahvaljujem, da so se odločili, da prevzamemo prehranjevanje starejših občanov, zunanjih odjemalcev, ki so pred tem dobivali obroke iz kuhinje CUDV, v navalu koronavirusa pa to ni bilo več mogoče. Tako mnogim Črjanom pripeljemo hrano na dom in jim

s kratkim obiskom morda celo malo popestrimo dan, sedaj ko so zaprti v stanovanjih in mnogi osamljeni. To nas je vse te mesece reševalo iz najhujše krize, ti fiksni odjemalci so nam dali pogum, da delamo in vztrajamo, da imamo za koga kuhati, da bomo ostali odprtih in da se bodo zagotovo pojavili še drugi kupci obrokov. Res smo si z gosti, ki so prišli po malico, izmenjali kak nasmešek in spodbudno besedo, žal mi je bilo za mnoge, ki so morali malicati na mrazu. Z veseljem sem dala poštarju in še komu toplo kavo za s sabo v upanju, da mu majhna pozornost polepša dan. Je pa ta drugi val daljši, vsega smo že naveličani, radi bi, da se življenje vrne v ustaljene tirkice in da lahko normalno delamo. Dolga zima je za nami, tesnobnost popušča, v upanju, da Črna ne bo več kot izumrla, saj so otroci spet zunaj in slišimo otroški živžav, čakamo na vrnitev normalnega življenja. A vse je za kaj dobro, pravi pregovor: spočili smo se, opravili nekaj vzdrževalnih del in osvežili lokal. Sedaj tudi spoštujemo stvari, ki so se nam prej zdele samoumevne, na primer svobodo, neomejenost gibanja in še kaj. A hkrati se bojimo naslednjega vala ...

Marec 2021

Valerija Naglič

Bojan Fajmut ne samo raznaša kosila, ampak prinaša tudi dobro voljo

PRIREDITVE, KI SO SE ODVIJALE VIRTUALNO

4. 4. 2021- KOROŠKA KORAČNICA ob 120-letnici delovanja Pihalnega orkestra Rudnika Mežica

11. 3. 2021- Virtualna prireditev GREGORJEVO, ki je namenjena ohranjanju slovenskih prazničnih običajev. Organizator prireditve: VIS Stečine

7. 3. 2021 – Virtualna proslava OB DNEVU ŽENA – uporabniki CUDV, otroci vrtca Kralj Matjaž, učenci OŠ Črna

13. 2. 2021 - Letošnja virtualna pustna povorka Pihalnega orkestra RM

8. 2. 2021 – Virtualna prireditev ODPRTJE NOVIH PROSTOROV KNJIŽNICE ČRNA-

Čestitke dr. Gabrijeli Simetinger

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

7. 2. 2021- Virtualna proslava v Črni na Koroškem OB POČASTITVI SLOVENSKEGA KULTURNEGA PRAZNIKA, 8. februarja – nastopali so MePZ Markovič Kristl MATO, Ivanka Šušel, Jožica Pušnik, Romana Lesjak, Cecilija Piko, Liza in Neža Šušel, CUDV Črna in Ravne, MePZ Franc Piko Župnije Črna, Stanko Grl in VIS Stečine

11. 1. 2021 - V pobratenem kitajskem mestu Harbin je potekala otvoritev že 37. ICE AND SNOW FESTIVALA, zato smo jim ob tej priložnosti poslali našo čestitko in pokazali lepo okrašeno praznično Črno na Koroškem. Avtor videa: Boris Keber

18. 12. 2021 - Učenci OŠ Črna na Koroškem

so obiskali zaposlene v CUDV Črna, Zdravstveni postaji Črna in občinski upravi Občine Črna Koroškem. Učenci so vsem zaposlenim zaželeti, da bi bilo leto 2021 predvsem SREČNO IN ZDRAVO. – na občinski strani video obiska učencev pri županji Romani Lesjak

Objavili smo tudi članek o dr. Gabrijeli Simetinger, dobitnici nagrade za feministične heroine – WoW nagrade.

“Mesto žensk je razglasilo dobitnice nagrad za feministične heroine – WoW nagrade, med katerimi je tudi seksologinja, ginekologinja in porodničarka, Črnjanka, dr. Gabrijela Simetinger. Črnjani ji za prejeto nagrado iskreno čestitamo.”

Občinska uprava

29. (VIRTUALNA) PRIREDITEV GRADOVI KRALJA MATJAŽA

Kljub temu da je bila letošnja prireditev drugačna, je bil kralj Matjaž s strokovno komisijo navdušen nad odzivom in sodelovanjem, saj je imel zelo težko nalogu pri izbiri ustvarjenih mojstrovin. Ker so graditelji in ustvarjalci imeli pri ustvarjanju proste roke, je kralj Matjaž vztrajal, da se poleg skulptur iz snega ocenjuje tudi skulpture iz kartona in skulpture iz drugih materialov ter da se udeležence tudi nagradi, zato se je skupaj s strokovno komisijo odločil takole:

Kategorija skulpture iz snega:

1. mesto - bohinjske mamice s snežno skulpturo Bohinjskega gradu, ki prejmejo nagrado spust po jeklenici Olimplina.

2. mesto - Arni s svojo snežno skulpturo, ki jo je naredil skupaj z mamo in atijem, prejme nagrado ogled Podzemlja Pece z vlakom.

3. mesto - Ludvik s snežnim stolpom kralja Matjaža, ki prejme nagrado prijavnine za ekipo v gradnji snežnih gradov na 30. prireditvi Gradovi kralja Matjaža.

Kategorije skulpture iz kartona:

1. mesto - Učenci skupine USPB iz CUDV Črna s pomočjo Katje in Nataše s skulpturo mavričnega gradu za kralja Matjaža in njegovo Alenčico prejmejo nagrado prijavnine za ekipo v gradnji snežnih gradov na 30. prireditvi Gradovi kralja Matjaža.

2. mesto - Nevenka s hišico za kralja Matjaža prejme nagrado darilnih bonov Geopraka Karavanke.

3. mesto - vnuček Mateo in babica Mojca s skulpturo gradu prejmeta nagrado splavarskega doživetja na reki Dravi.

Kategorija skulpture iz drugih materialov:

1. mesto - Katja s svojo skulpturo prejme nagrado darilnih bonov Geopraka Karavanke.

2. mesto - Zvonko s svojo skulpturo gradu, izdelanega z motorno žago iz jesenove klade, prejme nagrado prijavnine za ekipo v gradnji snežnih gradov na 30. prireditvi Gradovi kralja Matjaža.

3. mesto - člani Gočtan tria s skulpturo gradu iz plastike prejmejo nagrado splavarskega doživetja na reki Dravi.

Iskrene čestitke vsem nagrajencem. Zahvaljujemo se tudi vsem sodelujočim, ki ste nam poslali fotografije svojih mojstrovin in nam omogočili, da smo kjud drugačnim razmeram uspešno izpeljali že 29. tradicionalno prireditev Gradovi kralja Matjaža. Že sedaj pa vas vabimo, da se pridružite prireditvi prihodnje leto, ko bomo obeležili že tradicionalno 30. prireditev. Hvala tudi sponzorjem, ki so prireditev podprli z nagradami: Podzemlje Pece d.o.o. turistični rudnik in muzej, Geopark Karawanken-Karavanke-čezmejni geopark in Koroški splavarji.

Razglasitev zmagovalcev virtualne prireditve 29. Gradovi kralja Matjža po izboru

obiskovalcev FACEBOOK strani Snežni gradovi kralja Matjaža. V okviru tekmovanja 29. prireditve Gradovi kralja Matjaža ste obiskovalci facebook strani Snežni gradovi kralja Matjaža s svojimi všečki izbrali naslednje zmagovalce:

1. mesto - najmlajši dve skupini iz vrtca Kralj Matjaž Črna s skulpturo gradu za kralja Matjaža.
2. mesto - ekipa Templarjev s snežno skulpturo gradu.
3. mesto - hčerka Klara Smolak in mama Erika s snežno skulpturo gradu.

Nagrajenci bodo prejeli praktične nagrade. Čestitke nagrajencem.

Kralj Matjaž se je pripeljal do nas po zipline.

Prebudil se je kralj Matjaž z vojsko v ta neljubi korona čas in že potegnil prve poteze za obvladovanje virusa.

Nastala je tudi ledena varianta kipa kralja Matjaža

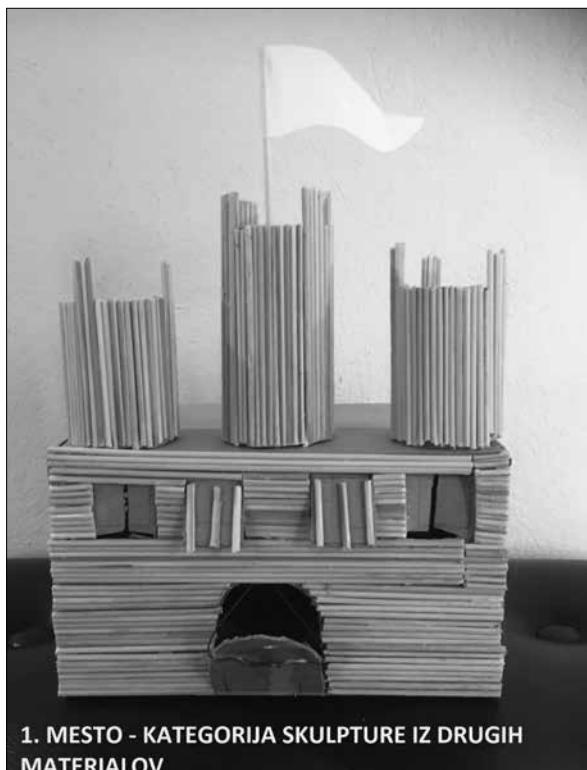
Novi stol kralja Matjaža

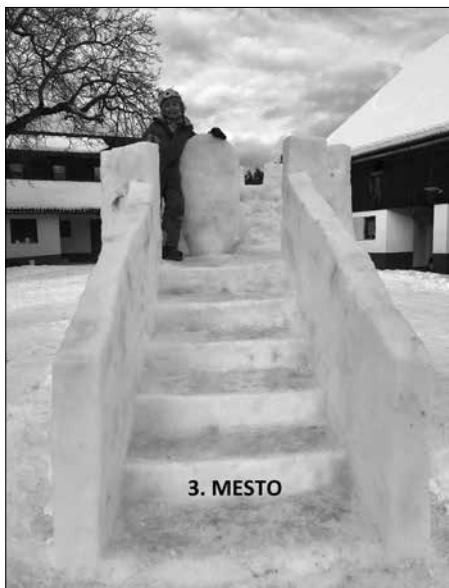
1. MESTO - KATEGORIJA
SKULPTURE IZ KARTONA

Podružnica Žerjav; Kdo ne pozna kralja Matjaža?

GRADOVI

KRALJA MATJAŽA

120 let KD PIHALNEGA ORKESTRA RUDNIKA MEŽICA

Pihalni orkester Rudnika Mežica je bil ustanovljen na veliko noč leta 1901, ko je skupina godbenikov prvič javno nastopila in zazigrala. Od takrat deluje neprekinjeno. Prvi dirigent orkestra je bil Anton Schlossar, ki ga je vodil vse do smrti leta 1928, nakar ga je nasledil Anton Skačej. Vaje so vse do leta 1930 potekale v gostilniški sobi restavracije na Poleni, ko se je orkester preselil v svojo lesenou barako na Poleni, v kateri je vadiil celih 46 let. Pod Skačejem je orkester dobil nove inštrumente in tako tudi nove godbenike, izboljšala sta se organizacija in delovanje orkestra, ustanovljena je bila prva glasbena šola na Koroškem, orkester pa se je dodobra uveljavil v kulturno-družabnem življenju Mežice in Črne na Koroškem.

Po drugi svetovni vojni je vodenje orkestra prevzel Edo Mauhler, ki je orkester obnovil, ga popolnil in razširil. Število godbenikov in nastopov se je pod Mauhlerjevim vodstvom povečalo, posodobili pa so se tudi inštrumenti. Leta 1976 je Edo Mauhler stopil v pokoj, nasledil pa ga je Julian Burdži. Ob tej priliki se je orkester organiziral tudi samoupravno na novo, leta 1977 pa se je orkester preimenoval iz "Rudarska godba Mežica" v "Pihalni orkester Rudnika Mežica". Dirigent Burdži je takoj pričel s sistematičnim poukom novih godbenikov, število vseh pa je preseglo številko 50.

Leta 1976 je orkester dobil svoj glasbeni dom v bližini kopališča v Mežici, ob tej priložnosti pa tudi nove rudarske uniforme. V času Burdževega vodenja orkestra je bil organiziran tudi samostojni mladinski pihalni orkester. Poleti 1981 je orkester dobil novega dirigenta Karlija Miheva, v tem času pa je bil pri izpostavi glasbene šole Ravne na Koroškem ustanovljen v Mežici oddelek za pouk pihalnih inštrumentov. Vmes je moral dirigent na služenje vojaškega roka, zato je orkester zasečno vodil njegov oče Jože Mihev.

Konec leta 1991 je vodenje orkestra prevzel domačin Janez Miklavžina. V tem času se je orkester pomladil, njegovo članstvo pa se je razširilo na 65 članov. Leta 1994 je orkester posnel svojo prvo kaseto, ob 100-letnici pa je izdal svojo prvo zgoščenko ter videokaseto. Od leta 1997 dalje je orkester registriran kot kulturno društvo z uradnim imenom "Kulturno društvo Pihalni orkester Rudnika Mežica". S pomočjo podjetij Rudnika Mežica in občin Mežica ter Črna na Koroškem je orkester uspel pridobiti precej novih inštrumentov in uniform.

Orkester je ob svoji 110. obletnici neprekinitvenega delovanja pridobil povsem prenovljen in dograjen glasbeni dom, v katerem imamo sedaj člani orkestra idealne pogoje za delo. Pridobili smo tudi učilnice za poučevanje učencev glasbene šole. V našem glasbenem domu sedaj poteka pouk Glasbene šole Ravne na Koroškem, oddelkov pihal, trobil in tolkal. Glasbeni dom smo obnovili s pomočjo naših sponzorjev in donatorjev, evropskih sredstev in tisoče ur prostovoljnega dela članov orkestra in naših prijateljev.

1901, velikonočna procesija, prvi uradni nastop tedaj Rudarske godbe Mežica

Za izgradnjo le-tega gre posebna zahvala tedanjemu predsedniku Dragu Krevhu, ki si je neizmerno prizadeval za ustrezne rešitve in dotok nujnih finančnih sredstev. Ob atraktivni 111. obletnici je Pihalni orkester Rudnika Mežica izdal novo CD-ploščo, na kateri se je orkester predstavil z vedrejšimi melodijami ter DVD-ploščo, kjer je poleg orkestra predstavljena tudi naša okolica s svojimi lepotami. Ob 111. obletnici orkester zaradi zdravstvenih težav dirigenta Janeza Miklavžine pridobi nadomestnega dirigenta Štriker Dušana. Dušan Štriker naslednje leto tudi uradno prevzame mesto dirigenta in umetniškega vodje orkestra vse do danes. Orkester se je skozi vsa leta kljub vsakoletnemu pomlajevanju redno udeleževal tekmovanj pihalnih orkestrov, ki jih organizira Zveza slovenskih godb. Naš orkester tekmuje v II. težavnostni stopnji, kjer smo skozi leta osvojili več zlatih in srebrnih odličij. Sodeloval je tudi na mednarodnih tekmovanjih in srečanjih pihalnih orkestrov.

Danes šteje naš orkester preko 70 članov in članic, predvsem iz občine Mežica in Črna

na Koroškem, posamezniki pa so ostali zvesti naši godbi kljub selitvi in se vozijo na vaje iz občin Ravne na Koroškem, Dravograd in Prevalje.

Glede na razmere, v katerih trenutno živimo, v lanskem letu orkester prvič v zgodovini delovanja ni igrал na velikonočni procesiji, prav tako ne na prvomajski budnici. Kljub omejitvam, ki jih moramo upoštevati, smo posneli koračnico od doma in pripravili virtualni božični koncert in pustno povorko. Tudi v tem času pripravljamo zopet nekaj novega.

Naša največja želja pa je, da bi lahko našo jubilejno obletnico 120 let obeležili na način, kot smo ga vajeni. S slavnostnim koncertom, ki smo ga planirali v mesecu maju, z gosti in s podelitevijo priznanj s področja kulture našim članom in članicam. Za to priložnost smo posneli nove skladbe, ki jih bomo ob praznovanju obletnice izdali na nosilcu zvoka.

Srečno!

Zapisala predsednica Mateja Bruder
(povzeto iz almanahov)

Pust 2020, zadnji javni nastop, in to v Črni

HARMONIKAR URH ŠTIFTER JE POSNEL SVOJ PRVI VIDEOOSPOT

Še ne 21-letni Urh Štifter, doma pri Mlakužniku v Javorju, je nadarjen in ambiciozen glasbenik. Po končani metalurški srednji šoli se je zaposlil v Metalu, ves svoj prosti čas pa posveča glasbi.

»Prej je igral na harmoniko, kot pa govoril,« pravi njegova mama Darja. Urh se spomni, da je kot otrok poslušal po radiu neko pesem o kmetiču, stopil na klop in s svojo otroško harmoniko zraven igrал. Z njim je rasla želja, da bi znal igrati na pravo harmoniko. V prvem razredu sta ga mama in očim Dennis vpisala k Jožiju Mandlu v glasbeno na Prevalje, da bi se naučil igrati na klavirsko harmoniko. Vzdržal je dve leti, a je imel težave z notami in nasploh je bil premajhen za učenje takega težkega instrumenta. Odločili so se, da odstopi od tega učenja, Urh pa je sanjal o frajtonarci, ki je menda manj zahtevna. Odločitev, da bi kupili tak drag instrument, ni bila lahka, sploh ker starši niso imeli zagotovila, da bo devetletni Urh potem tudi vztrajal. Kontaktirala sta Roberta Goličnika iz Topolšice, ki je s fantom naredil prve korake v svet frajtonarce in mu za začetek eno posodil, čez leto dni, ko pa je Urh že veselo igral, je dobil svoj instrument. Na vprašanje, po kom je podedoval posluh, je povedal, da po Štifterjevh verjetno ne, morda po Plesecovih, ki so bili vedno dobri pevci. Začel je s preprostimi pesmicami, po nekaj letih preigravanja pa se mu je zazdelo, da bi se mogoče lahko udeležil kakega tekmovanja. Pod vodstvom mentorja je potem nekaj sezón redno tekmoval. Lani, pred koronavirusom, je prejel zadnje, to je Avsenikovo priznanje, pred tem pa je dosegel nekaj zlatih in nekaj srebrnih, bil je tudi absolutni zmagovalec. »A tudi kako razočaranje se mi je vmes zgodilo,« pravi Urh, »a če ne probaš, ne veš. Na tekmovanje ne greš zato, da zmagаш, ampak da sodeluješ in je to zate ena

velika šola!« Lani sta z Robijem, ker zaradi pandemije ni bilo tekmovanj, s frajtonarico posnela komad Vincenzo's, in sicer priredbo s kitaro in baritonom; le-ta je bil do takrat le v klavirski varianti, avtor je nemški Günter Amann. 19-letnemu neizkušenemu glasbeniku je pomagal mentor, da sta pesem izpilila, delali pa so v troje – z Aljažem Goličnikom in Nacetom Grudnikom (oba iz priznanega slovenskega ansambla Šepet). Potem so komad posneli pri Bojanu Lugariču v Rogaški Slatini. Za piko na i so se odločili narediti video, in to pri Roku Maverju (RoxPro Production). Videospot so snemali na Velenjskem jezeru, pomagale so plesalke Plesnega vala iz Celja, kot glavni igralec pa je nastopil Dejan Krajnc, nekdanji član Poskočnih muzikantov, sedaj pa ima svojo zasedbo Dejandoga-ja. »Zame je bila velika čast sodelovati z njim, glede na to, kako nepoznan sem še,« razlagata Urh. Pomagali so mu sponzorji: poleg mentorja še Romana Ograjšek, Firšt d.o.o. ter Mestna občina Velenje (ki jim je odstopila prostor na kopališču). V videospotu so uporabili starodobnik mercedes. »Če ima človek motivacijo in želje, ni nobenih ovir,« zatrjuje mladi glasbenik. Njegova želja je, da bi imel v prihodnosti svoj ansambel, zaenkrat pa bi se rad predstavljal kot solo glasbenik, da bi ga ljudje prepoznavali. »Posluh imam, a ga

je treba izpiliti,« pojasnjuje, zato se še vedno uči harmoniko, hkrati pa hodi v šolo solopeštja k Romani Cafuta in se uči igrati na klavir pri Borisu Jelenku. »Že zdaj sem mlajšim neke vrste vzornik. Kako veselje je, ko prideš v vrtec s harmoniko, otroci so navdušeni!« Naredil je tudi eno svojo pesem, valček z naslovom Prvič sem srečen ob tebi, in sicer melodijo, Igor Pirkovič, znan tekstopisec, pa besedilo; pesem je zaenkrat na MP3.

Urh Štifter pravi o sebi, da ima tako močno voljo do glasbe, da ga nič ne ustavi, zato na debudnemu harmonikarju želimo še veliko uspehov na njegovi glasbeni poti.

Irena Greiner

PUSTNA SOBOTA NA DALJAVA

Pirata

Na pustno soboto smo na OŠ Črna in POŠ Žerjav izvedli pester kulturni dan. Tradicionalne pustne povorke res ni bilo, zato smo si dan popestrili malo drugače, a nič manj zabavno. Verjetno je učence ob vstopu v spletno učilnico presenetil filmček z uvodnim pozdravom našemljenega ravnatelja in v raznolike maske skrite učitelje, ki so jim zazeleli pestro, norčavo, pisano in nepozabno pustno soboto.

Krofi

Petošolci so se že nekaj dni prej našemili in kar na daljavo posneli kratek in poučen film o značilnostih in starih pustnih običajih v Črni. Tudi na stare pregovore, ki so vezani na pusta, niso pozabili. Pustna sobota je bila obsnjana s soncem, zato upamo, da bo držal pregovor: Če se pust na soncu greje, letina se med dobre šteje. Ker so učenci ob poskočnih ritmih tudi plesali, bo morda veljal tudi ta rek: Da bo debela repa in korenje, mora biti na pustni večer norenje.

Svoje znanje o pustu in pustnih običajih so učenci pokazali pri reševanju spletnega kviz-a. Za učence do četrtega razreda je bil kviz

nekoliko krajsi, starejši učenci pa so se preizkusili v daljšem in tudi nekoliko zahtevnejšem vprašalniku. Gleda na dobre rezultate pri kvizu so o starem pustnem običaju odnesli veliko znanja.

Sledila je delavnica izdelovanja raznolikih pustnih mask. Učenci so si izdelali obrazne maske različnih živali in risanih junakov, smešna očala, nekateri so se našemili čisto po svoje, spet tretji so si s pisanimi barvami poslikali obraz.

Seveda pa pust ni pust, če ni masten okrog ust. Učenci so se lotili tudi tradicionalne peke pustnih krofov, flancatov in mišk. Ker pa pri

Poslikava obraza, Anja

V torek pa so se na vasi prikazale pustne maškare iz vrtca

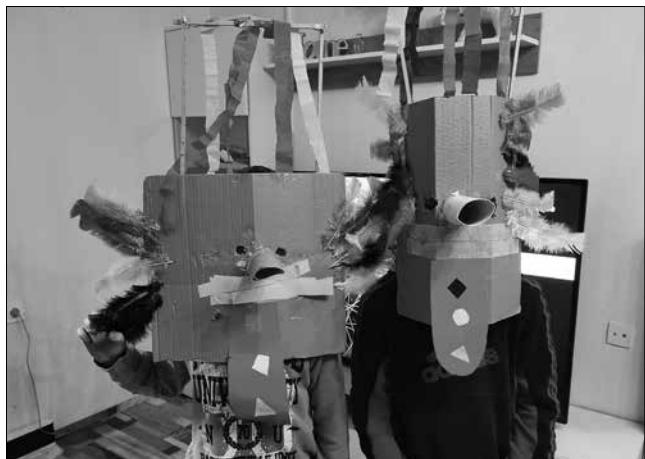
krofih vedno ostanejo beljaki, so se nekateri lotili sladkih španskih vetrcev, ki so narejeni iz sladkorja v prahu in beljakov.

Kljub delu in ustvarjanju na daljavo je bila sobota prijetna, pestra in poučna. Poleg okusnih krofov pa so se učenci razveselili zimskih počitnic in dejstva, da so se po počitnicah končno lahko vrnili v šolo.

Vesna Burjak

Maske uživajo ob krofih

Pustna maska iz lepenke

POROČILO ALPSKE SEKCIJE SK ČRNA ZA SEZONO 2020/21

DELUJEMO ŽE VEČ KOT 50 LET

Za sezono 2020–2021 je pravzaprav zelo težko strniti dogajanje v neko smiselno sliko. Žal se tudi smučarski šport ni mogel izogniti posebni situaciji v Sloveniji in Evropi zaradi virusa covid-19, ki je prekinil in v veliki meri omejil proces treningov in tekem v pretekli sezoni. Bilo je veliko dogovarjanja, usklajevanj, preverjanja, kaj lahko in kaj ni dovoljeno, v bistvu pa imamo razen odličnih rezultatov Mihe Oserbana bore malo za pokazati, ker enostavno ni bilo tekem, kjer bi člani našega kluba lahko potrdili dobro delo v sezoni.

Klub je kot običajno sestavil načrt dela in sezona je stekla kot po navadi, s kondicijskimi treningi že od meseca junija dalje za ekipo U-14–16 in za ostale mlajše ekipe od sredine avgusta.

V sodelovanju s priznano strokovnjakinjo za kondicijsko pripravo vrhunskih športnikov Niko Radjenović smo organizirali program intenzivnih petdnevnih priprav v Drežnici pri Kobaridu. Program, ki je zajemal pohodništvo, kolesarjenje, vožnje s kajaki po Soči, plezanje v umetni steni in nudil veliko adrenalinskih užitkov, so otroci z navdušenjem sprejeli in polni elana in načrtov smo se lotili treningov na snegu, na ledenikih Hintertux in Moeltall v Avstriji.

Predvsem skupina pod vodstvom trenerja Tadeja Amerška je opravila okrog 15 dni na snegu, pridružili so se jim tudi mlajši, člani ekipe U-12 pod vodstvom Blaža Jelena in občasno ekipa U-10 in U-8 pod vodstvom Marka Sonjaka in Špele Verdel. Ekipi U-10 in U-8

sta imeli večino kondicijskih treningov v telovadnici OŠ Črna in na stadionu.

Zaradi 2. vala virusnih obolenj je vlada RS v dogovoru z NIJZ konec oktobra 2020 sprejela omejitvene ukrepe, ki so v veliki meri vplivali na možnost treningov in tekmovanj v pretekli sezoni. K sreči pa nam je na roko šlo vreme in najmlajši so v dogovoru z Občino Črna lahko opravili kar nekaj treningov v decembru 2020 na domačem smučišču. Kljub zapleteni situaciji in nekaj nejevolje med krajanji je žičnica decembra in januarja obratovala za potrebe organizirane vadbe SK Črna, za kar se županji Romani Lesjak, delavcem Občine in ekipi za zasneževanje še enkrat zahvaljujemo. Zaradi sprejetih izjem s strani vlade in NIJZ so se posamezni tekmovalci kategorije U-14–16 v dogovoru s SZS lahko udeležili nekaterih izbirnih treningov in tekem, predvsem v tujini. Na mednarodni otroški tekmi na Sljemenu nad Zagrebom sta naš klub in reprezentanco vzhodne regije prestavljala Miha Oserban in Luka Kovač. Odlično sezono je ponovno zabeležil član ekipe U-14–16 in državni reprezentant Slovenije v omenjeni kategoriji Miha Oserban.

a) Alpska šola U-10, vodja Marko Sonjak, Špela Verdel

Ekipa je večinoma smučala na domačem terenu, nekaj treningov so opravili tudi na Moeltalu in na Peci. Tekem za najmlajše v pretekli sezoni žal ni bilo mogoče organizirati, čeprav smo koroški klubi pripravili kledar tekem za Koroški pokal in protokol, po

katerem bi tekme varno in v skladu s priporočili in navodili združene stroke izvedli. V poplavi nasprotujočih in pomanjkljivih informacij in v skrbi za zdravje otrok smo naposled namero o organizaciji tekem opustili.

b) U-12 cicibani, trener Blaž Jelen

S skupino U-12 smo v sezono vstopili zelo ambiciozno, saj je ekipa zelo perspektivna in nova udarna ekipa kluba, od katere lahko v prihodnjih letih pričakujemo lepe rezultate. Skupino je prevzel izkušen domači trener Blaž Jelen, žal pa tekmovanja niso bila izvedena, a ostaja nam upanje, da se bo dobro opravljeno delo poznalo v naslednjih sezонаh.

b) U-14/U-16 – mlajše/i, starejše/i deklice, dečki; trener: Tadej Ameršek

Trener ekipe Tadej Ameršek je imel v pretekli sezoni nekaj manjšo in predvsem nehomogeno ekipo različnih sposobnosti in smučarskega predznanja. Kljub temu se je trudil, da bi tekmovalcem omogočil čim bolj kakovosten trening, kar mu je glede na opisane dogodke v veliki meri uspevalo.

Blesterol je ponovno Miha Oserban, ki se je preko internih primerjalnih štopingov uvrstil na izbirno primerjavo državnega nivoja, kjer so v kategoriji U-16 izbirali ekipo za dva

Od 27. do 30. januarja 2021 je potekalo največje otroško FIS tekmovanje ALPECIMBRA

dve večji mednarodni tekmovanji.

Tradicionalno tekmovanje za pokal: Alpe Cimbra (bivši pokal Topolino) = 9. mesto v slalomu, v VSL žal odstop; in pokal Pinocchio prav tako v Italiji – 6. v VSL, v SL pa DisQ, 3. mesto po prvem teku..

Miha je tekmoval večinoma z eno leto starejšimi letniki in dosegel odlične rezultate.

Zagreb VSL U-16 - Kovač Luka 19., Oserban DNF

SL: Oserban Miha 1. zmaga!, Luka Kovač 12.

Organizacija tekem in ostala dejavnost

Kot že opisano, je ostala klubска dejavnost malo zastala in upamo samo, da bo epidemija čim prej izzvenela in se bomo lahko v miru in kot običajno začeli pripravljati na novo sezono.

Vodja alpske sekcije
Mitja Zmagaj

SMUČARSKI TEK V SEZONI 2020/21

Za nami je zelo nenavadna in težka sezona. Zaradi virusa so bile iz tedna v teden drugačne odločitve, prilagajanja in testiranja. V pripravljalnem obdobju se je treniralo v okolici Črne in v Planici, rolkarski treningi pa večinoma v Avstriji in Planici, kjer je dva kilometra rolkarske proge in kolesarska steza od Mojstrane do Trbiža.

Letošnja zima je bila kar bogata z naravnim snegom, tako da se je dalo trenirati v Bistri. Proga je bila redno in lepo urejena, je pa žal za trening starejših tekmovalcev bistveno prekratka, zato se je bilo treba dostikrat odpeljati na trening v Planico. Žal zaradi ukrepov ni bilo dovoljeno trenirati na Breškem jezeru in v Beljaku.

Anže Bogataj je član mladinske reprezentance, žal pa mu je zmanjkalo nekaj sekund, da bi se uvrstil na mladinsko svetovno prvenstvo. Zaradi ukrepov in pomankanja finanč so bile okrnjene tudi reprezentančne priprave. Večina mednarodnih tekmovanj je bila odpovedanih, izpeljana pa so bila slovenski pokal Argeta in državna prvenstva. Glede na pogoje in oddaljenost od centrov na Gorenjskem je bila sezona uspešna.

REZULTATI U20:

COC Goms Švica, šprint 41. mesto

COC Goms Švica, 10 km 57. mesto

DP Pokljuka, šprint dvojice (Bogataj, Štern)

2. mesto

Pokal Argeta Pokljuka, 10 km 3. mesto

Pokal Argeta Pokljuka, 10 km 5. mesto

DP Planica, šprint absolutno 15. mesto

DP Planica, 15 km 4. mesto

Pokal Argeta Planica, 10 km 1. mesto

Pokal Argeta Planica, 10 km 2. mesto

Pokal Argeta Planica skikros, 2. mesto

Pokal Argeta Planica, 10 km 6. mesto

Pokal Argeta Pokljuka, šprint absolutno 10. mesto

COC Pokljuka, šprint 41. mesto

COC Pokljuka, 10 km 53. mesto

COC Pokljuka, 15 km 53. mesto

DP Planica, 30 km 4. mesto

Zapisal Milan Bogataj

LAUFALI SMO, ŠTAMFALI, VZGAJALI, ZMAGOVALI

Tek na smučeh je kot rekreacija vedno bolj množična oblika, letos pravzaprav uspešnica covid zime. Toda če resno treniraš in tekmuješ, je to eden najbolj napornih športov. Zato in še zaradi drugih dejavnikov v Črni skorajda ni več mladih tekačev na smučeh. A leta in desetletja nazaj je naš kraj slovel po izjemnih rezultatih smučarjev tekačev, za kar ima največ zaslug njihov dolgoletni trener Franc Pumpas. Za Črjanske cajtngje je prav rad spregovoril o tistih lepih, uspešnih časih ...

Kdaj si se prvič srečal s tekom na smučeh? Kakšni so bili ti začetki?

Začel sem z alpskim smučanjem v Mežici, tekače sem le od daleč opazoval, še posebej njihove čudne ozke smučke. Ko sem bil star 14 let, je bila v Črni tekaška tekma (v okviru Zimskega turističnega tedna), za katere so me nagovorili, naj se je udeležim, čeprav nisem imel tekaških smuči, pač pa *kandahar škije*. Proga je

tekla od Rešerja mimo Gašperja, čez Pristavo in nazaj, nato gor do spodnjega Božiča in Pušnika ter mimo Mrdavšča; takrat so bila na teh terenih predvsem polja, mnogih hiš še ni bilo. Kot pionir sem zmagal, pa me je direktor Gregor Klančnik povabil še na tekmovanje v Kotlje. In spet sem zmagal ter pristal v Tekaškem klubu Fužinar kot prvi Mežičan, kasneje so se nam pridružili še brat Rudi Pumpas, Ivan Žagar in Ivan Mlačnik, mene pa so določili za vodjo te sekcije. Kot dijak sem težko treniral, saj sem bil zjutraj v delavnici industrijske šole, popoldne pa smo imeli pouk. Nazaj ni bilo prevoza, zato smo hodili peš. Večkrat se je zgodilo, da sem za vzdrževanje kondicije laufal z Raven v Mežico. Šofer avtobusa je nekoč zaklical za mano, češ kako *mašino* pa imam, boljšo kot njegov avtobus! Spomnim se tudi, da smo nekoč začeli kondicijski trening pri mežički glasbeni šoli, startal sem s Tomijem Vevarjem, Ferdom Forštnerjem in Ivanom Žagarem, potem pa smo tekli gor do koče na Peci; jaz sem postavili rekord - 45 minut za vzpon, za pot nazaj pa 25 minut.

V mladih letih si bil zelo dober smučarski tekač, menda celo blizu olimpijskih iger.

Zaradi dobrih rezultatov sem pristal najprej v pionirske reprezentance, potem v mladinski in po odsluženju vojaškega roka še v članski. Tehnike smučanja me je učil Štefan Robač, v ekipi sem bil z Mirkom Baučetom, Ivanom Kranjčanom, Egom Krpačem in nekaj časa tudi z Adijem Urnautom. Na državnem nivoju sta nas trenirala Pogačnik in Knific, veljali smo za neskončno vzdržljive in vztrajne, z močnim tekmovalnim duhom. Laufali smo tudi biatlon na Igmanu v Bosni, za streljanje smo uporabljali vojaške puške, spali pa v mrzlih bivakih na slami. Tekmovali smo s smučmi, ki jih je v Mežici delal Šipek, in sicer iz breze in gabra. Elan takrat še ni izdeloval tekaških smuči, zato sem jih jaz pri njem naročal še za druge klube. Tudi mazali smo jih s svojimi mažami. Nosili smo usnjene čevlje, ki jih je delal Krivograd na Ravnah, v podplat je dal *feder* (vzmet) od večje ure, da je bila noga bolj gibljiva. Vezi so bile širše kot

Durmitor, Žabjak 1964,
državno prvenstvo, štafeta, 3. mesto,
Mirko Bavče, Franc Pumpas

danes, tako da si rezal sneg, ko si šel po špruti. Ratrakov ali teptalnikov še ni bilo v tistih časih, pa smo sami poštamlali sneg. Potovali smo z vlaki; če si na primer ob osmih zvečer startal s Prevalj, si bil zjutraj v Kranjski Gori, kjer je bilo največ tekem. Na hitro si si ogledal progo in z edinima dvema mažama namazal smuči. Po napornem teku so nas pokrili s konjskimi kocami, potem pa smo v hotelu dobili čaj in obrok hrane. V Mojstrani je proga tekla mimo Klančnikove domačije, on je bil navdušen tekač in je marsikaj zrihtal, bil je tudi predsednik Smučarske zveze Jugoslavije, res krasen človek! In realen, njenemu gre zahvala za moje uspehe, saj sem bil sicer kot Mežičan pri Fužinarju malo zaposavljen. Ja, eden me je izpodrinil, da nisem mogel iti na olimpijske igre. To je bilo v letih 1957–1959. Po služenju vojaškega roka sem bil poklican nazaj v reprezentanco, a takrat sem se že tudi zaljubil, se preselil v Črno in začel graditi hišo.

Kdaj si začel trenirati mlade? Tekaška sekcija se je v Črni uradno začela leta 1972. Kako si se ti lotil dela z mladimi tekači?

Tek sem hotel nadaljevati. Vem, da so se v Črni pred mano z njim ukvarjali Franc Jug, Vinko Šteharnik, Franc Drolc ter Anc in Dodi Pušnik. Jaz sem začel v Črni leta

1976, ko je bil predsednik SK Albert Vodovnik. Vse je bilo še v povojuh, ni bilo sredstev in prog, smo pa že sodelovali s šolo, saj je pri meni treniralo okrog 20 otrok. Iz teh časov se spomnim prvih mojih zagnanih in uspešnih tekmovalcev: Franca Vrabiča, Robija Kurnika, Ivana Srebreta, Milana Bogataja ... V Črni smo za trenerje in vaditelje organizirali 14-dnevni seminar teka na smučeh, vodil ga je prof. Vlado Kecerin, ki je bil trener smučarjev tekačev Jugoslavije. Na tem seminarju so sodelovali tudi Jugov Blaž, Dani Šinpek, Rudi Pumpas ...

Delo je bilo trdo, a kmalu so sledili uspehi mladih tekmovalcev.

Takrat smo spadali pod Športno zvezo Ravne, predsednik TS je bil Peter Gorjanc, črnjanski klub pa je kmalu postal najboljši v koroški regiji. Kar nekaj mladih mežiških tekmovalcev se nam je pridružilo, celo z Raven so prišli k nam trenirat. Res smo bili uspešni! Vsako leto je bilo na Ravnah šolsko tekaško prvenstvo in Črnjani smo pobrali vse pokale. Na podelitvi se ni slišalo drugega kot: klub Črna, šola Črna! Športna učitelja sta bila takrat Jani Pušnik in Dragica Lesjak, kasneje pa Marjan Sušnik in Branko Hancman, z vsemi smo krasno sodelovali in pobirali pokale. V najuspešnejši sezoni je imel naš klub 48 otrok.

Fante sem leta 1980 peljal na državno prvenstvo starejših mladincev v Delnice na Hrvaško, snega je bilo dva metra, Bogataj je bil takrat peti. Jaz sem jim mazal smuči do desetih zvečer, vse sem delal na roko, namažal kakih dvanaest premazov, da bi smučka prav letela in prijela, drugi trenerji mi tega niso verjeli. Res pa je, da so tudi fantje vedno pridno delali po mojih navodilih – to so bili moji prvi trenerski uspehi.

V istem času so Mateja Germ, Gordana Rednak, Melita Pšeničnik in Nadja Pumpas dosegle drugo mesto na državnem prvenstvu štafet na Arehu.

V državno člansko reprezentanco so kasneje prišli Branko Slivnik, Kričej, Simona Srebot, Nataša Lačen, Jani Pumpas in Peter Pumpas.

Nataša Lačen, Ana Slivnik, Simona Srebot in Lilijana Kos so bile izredne tekmovalke. Srečo smo imeli, da so se tudi kasneje pojavevale mlajše dobre tekačice, to je bil odličen kader za naprej, na primer Anita Mežnar, ki je postala državna pionirska prvakinja in zmagala na Topolinu. Škoda je bilo Simone, ki je prehitro nehala s treningi. Veliko kasneje je bila pod vodstvom Danija Šipeka izredno dobra Nuša Bahč, in sicer v sprintu in na 5 km, a škoda, tudi ona je prekmalu opustila ta šport.

V tistih daljnih letih smo postali drugi najboljši klub v Jugoslaviji, za Triglavom. V naši, mariborski regiji, pa je bil prvi klub Hoče, potem pa Črna.

Zaradi vseh uspehov nam je Smučarska zveza Jugoslavije zaupala organizacijo evropskega prvenstva mlajših in starejših pionirjev in pionirk, na kar smo bili ponosni. To je bilo leta 1988, in sicer smo izpeljali kombinacijo skokov in tekov: skoke so izvajali na Ravnah, teke pa pri nas. Predsednik Krajevne skupnosti Črna Franc Stakne je dal takrat našo vas dobro osvetliti, kar je bila lepa pridobitev kraja. Ko je bilo vsega konec, so šle delegacije na večerjo v hotel, mene, ki sem bil le trener, niso povabili, pozno zvečer po vseh opravlilih pa sem vendarle stopil k šanku na sok. Opazil me je delegat iz Nemčije in mi dal posebno priznanje, rekoč, da sem vse skupaj zelo dobro izpeljal. Na začetku tekovanja je bilo namreč na progi premašlo snega, tako da nam ga je Pongračič s traktorjem dovažal, čez noč pa ga je zapadlo preveč. Že ob petih zjutraj sem bil na progi in se odločil, da bo *ratrak* opravil svoje klub nevarnosti, da bi vse razkopal. A ni, ravno nasprotno, nastala je odlična proga. Tudi ta delegat najprej ni verjel, da nam bo uspelo. V državnem merilu so mi priznali, da sem najboljši za učenje klasične tehnike. Skating se je pojavil kasneje, žal so z njim prišle tudi poškodbe. Prvi skating smo videli na olimpijadi v Sarajevu. Začela sta ga Skandinavca, 42-letna mož in žena, ki sta s skating tehniko pobrala vsa priznanja. To tehniko smo začeli uporabljati tudi mi in potem spremljali še nastanek švicarskega koraka, to je poseben

korak v hrib. Vsega tega so nas naučili na seminarjih.

Kje vse ste tekmovali in blesteli z dobrimi rezultati?

V Švici, Nemčiji in Franciji (člani: Branko Slivnik, Nataša Lačen, Simona Srebot), v Italiji (Jani Pumpas, Ana Slivnik, Nataša Lačen, Simona Srebot), na Hrvaškem (v Delnicah), v Bosni (Plevlje, državno prvenstvo leta 1989), v Makedoniji (na pionirskem prvenstvu so bili naši med najboljšimi), na Poljskem (trener Rudi Pumpas je tja peljal dva svoja sinova).

Tek na smučeh je fizično naporen in zahteven zimski šport. Kako pridobiti mlade, kako jih navdušiti, da vztrajajo?

Z mladimi je treba začeti delati zgodaj v mladosti oziroma že v otroštvu. Najmlajše ne moreš kar v špuro postaviti, ampak naj bi se naučili tehnike preko igre; v krogu smo, na primer, igrali tačke in se lovili; s tem so pridobili ravnotežje, malo so se po snegu polvaljali, predvsem pa uživali. Sicer pa je treba trdo delati in se držati plana, ne le deset minut laufati in potem že počivati.

Nekaj mladih alpskih smučarjev, ki ni imelo uspehov ali pa se tam niso našli, je prišlo v naše, tekaške vrste. Nobenega nisem zavrnil, vsak je pri klubu dobil vso opremo: smučke, čevlje, dres, tako da starši niso imeli stroškov. In vsi so vztrajali. Tudi Nataša Lačen je prišla od alpincev najprej samo poskusit k nam in bila potem navdušena in, kot vemo, zelo uspešna.

Mladim je treba privzgojiti vztrajnost in odgovornost ter jih naučiti maksimalne vzdržljivosti. In biti strikten, do vseh enak, četudi je med tekmovalkami tvoja hčerka. Včasih je bilo kar naporno obvladovati skupino, ki naj bi zvečer počivala in spala, a otroci so divjali kot divji piščeti in skoraj nič spali, tako da sem jim zagrozil, da naslednjič ne bodo šli od doma en dan prej, pač pa ob štirih zjutraj. Odraščajoči fantje so bili vedno lačni, pa sem jih šaljivo motiviral, da će bodo dobro smučali, bodo za kosilo jedli zrezke, pomfri in podobno, če pa bodo slabo vozili,

Ana Slivnik, Nataša Lačen, F. Pumpas, Simona Srebot

pa golaž. Zgodilo se je tudi, da ko nismo imeli dovolj denarnih sredstev in so naši pobrali cel kup priznanj, smo jedli le enolončnico, Fužinarjevi s slabimi rezultati pa so sedeli pri sosednji mizi in se mastili z obilim kosiom. Takrat pa so se otroci uprli: Tovariš, to ni pravično! In z Rudijem sva jim iz lastnega žepa plačala sadno kupo. Spominjam se tudi gospe Burice, Željkove mame, ki je večkrat rekla: »Tebi zaupam, Franc, ti znaš delati z otroki!« In je naredila sendvičev in ob prirodu domov spekla torto.

Vedno smo imeli med tekači dobre in slabe. Ampak klub ni držal le z najboljšimi, te si lahko hitro izgubil, vsi manj uspešni pa so držali klub skupaj.

Šola ni pomagala le klubu, ampak tudi meni. Skupaj smo vzgajali otroke, njihov uspeh v šoli je bil povezan z uspehom na smučeh. Če učenec ni bil dober v šoli, če se je otepjal z negativnimi ocenami, ni smel hoditi na trening. Tako so potekali sprotni pogovori med vaditelji in učitelji.

Nabava opreme, prevozi na tekmovanja, hrana in prenočišča zahtevajo veliko denarja. Kako ste v teh letih finančno shajali?

Mnogim gre zahvala. Veliko je pomagal, tako nam kot alpincem in skakalcem, Milan Čurin, direktor Gozdne. Ko sem fehtal pri njem za denar, mi je uspelo z njegovo pomočjo nabaviti 20 parov smuči. Tudi šola je dala klubu 10 parov. Ker smo bili najuspešnejši klub v regiji, smo dobili tudi več sredstev na Športni zvezni Ravne, Peter Gorjanc je bil pri

tej delitvi zelo pošten. Pa CUDV je bil vedno pripravljen priskočiti na pomoč. Pekarna v Črni je poskrbela za krofe, tovarna Žito je ob koncu tekmovanja povabila vse iz reprezentance na njihove dobrote. Ciril Vidrih, predsednik PD Črna, je poskrbel za brezplačne desetdnevne priprave na Smrekovcu. Družbena prehrana pri Rudniku, pod vodstvom Franca Zajca, pa nas je oskrbovala s hrano na treningih in tekmovanjih.

Pogoj za dober trening je dobra tekaška proga. Verjetno je ni bilo enostavno postaviti, zadnja leta pa imamo v občini celo dve urejeni progi.

Proge v Logih smo se lotili s pomočjo Čurina, ki je poskrbel, da se je področje ustrezno posekalo. Veliko smo lahko naredili tudi z dobro voljo Pongračiča, ki nam je celo pomagal pri delu. Ko so bile tekme in nam je snega zmanjkovalo, nam ga je s traktorjem dovozil. Dogovorili smo se tudi s Cvelbarjem. Pa saj so trenirali tek tudi njihovi otroci, tako Piko-vi kot Knezovi. O uporabi zemljišča smo razpravljali tudi z župnikom in z Matevževimi. Treba je bilo postaviti dva mostova čez Mežo in Bistro. In z vsemi smo delali v soglasju, le z nekaj privatniki smo včasih naleteli na težave. Tako smo naredili tekaško progo, ki je ustrezala pogojem za izvedbo mednarodnih tekem, kar je bil velik dosežek. Kasneje smo naredili progo tudi v Bistri in se pred tem ustrezno dogovorili s Plaznikom in Osojnikom.

Ko še nismo imeli *ratraka*, smo po dva in dva potegovali dve vzporedni *špuri*, po proggi pa smo vlekli posebne sani Vestra Krajnca. Problem je bil rešen, ko je Zavod kupil mali *ratrak* od Fužinarja, na Tomu pa so nam naredili posebne sanke za delanje *špur*, načrt zanke je sestavil Alojz Repanšek. Ideja je bila tudi kupiti traktor, na katerega bi pritrdirili gosenice, čisto inovativno, a zadeva bi bila predraga.

Obe družini Pumpas sta bili predani teku na smučeh. Rudi je bil trener, v tekmovalnih vrstah pa so bili vsi trije njegovi sinovi: Jani, Peter in Pavli. Sta trenirali tudi obe tvoji hčerki?

Obe sta trenirali alpsko smučanje, a Nadja je potem preseljala k tekačem. Prišla je v reprezentanco. Moram pa povedati, da je dekleta težje trenirati kot fante! Kadar smo prespali, punce ponoči niso mirovale. Tekale so sem in tja, skakale, se hihitale, vse živahne in glasne, enkrat jih je bilo menda tako strah, da sem moral z njimi spati. Pa zaljubijo se in puberteta jih drugače obrača kot fante, zato je večina deklet hitro odnehala s treningi.

Da, brat Rudi ima velike zasluge za razvoj tekaškega športa v Črni, a nikoli ni bil poohvaljen s kakim priznanjem.

Danes je trenirati tekače drugače, otrok je manj, morda so manj vzdržljivi, časi so prinesli drugačne vrednote in odnose ... Kdaj si opustil delo trenerja in ali pri svojih osemdesetih letih še stopiš na tekaške smuči?

Delo trenerja sem opravljal do leta 1990, torej več kot 20 let. Užival sem z otroki, otroci pa so tudi našli zadovoljstvo v tem športu. Še danes me spoštljivo pozdravljajo. Zadnja leta sem delal skupaj s trenerjem Danijem Šipekom in pod njegovim vodstvom se je nanizalo kar nekaj črnjanskih dosežkov. Potem pa so uspehi začeli izostajati, vmes sem še šel malo pomagat v klub, a prišlo je do nesoglasij in nato sem se dokončno poslovil. Škoda pa je, da je v Črni tekaški šport propadel. Ja, kdaj pa kdaj še stopim na tekaške smuči, letos sem bil v Logih z Manco, ves čas pa skrbno spremljam tekme in dosežke slovenskih tekačev.

Franc Pumpas je za dolgoletno vzorno treninganje mladih smučarskih tekačev, ki so na tekmovanjih osvojili odlične rezultate in s tem dvignili prepoznavnost Črnedaleč naokoli, pred leti prejel zlato občinsko priznanje in zlato plaketo Smučarske zvezde Slovenije. Doživljajev in izkušenj ima za celo knjigo. Za te odgovore se mu v imenu bralcev Črjanskih cajtng lepo zahvaljujem in mu želim še veliko mirnih in zdravih upokojenških dni ob partnerki Dragici.

Irena Greiner

UTRINKI

Občina Črna na Koroškem se je ob 15. februarju, mednarodnem dnevu boja proti otoškemu raku, pridružila vseslovenski akciji, ki jo izvajajo v društву Junaki 3. nadstropja, in osvetlila Plečnikov spomenik rumeno.

Prostori nove knjižnice, foto: Nika Skudnik

Vrtec so obiskali kralj Matjaž, Alenčica in vojščak

Otroci iz vrtca so po vodi spuščali gregorčke

Tudi v Črni smo zbiral zamaške za Luko Brajliha iz Poljčan

ZGODOVINA GOSTILNE DROFELNIK

Zgodovina gostilne Drolfelnik sega v leto 1764. Ime ima po lastniku Petru Drolfelniku. Ker bi bil ta opis predolg, bom začela z letom 1900, ko je bila gostilna še lesena in je bila last graščaka Fan Hercoga. To hišo sta kupila Franc Mlinar in žena Neža. Imela sta hčerki Lenko in Marijo. Bila sta dobra gostilničarja, razvijala pa sta tudi kulturo, kar pomeni, da sta v svoji gostilni prirejala družabne prireditve, ples in tudi igre.

V velikem požaru v Črni l. 1910 je tudi ta gostilna pogorela. Pridna, kot sta bila, sta pljunila v roke, kakor so rekli nekoč, in že leta 1913 postavila novo gostilno, kakršna se je ohranila do danes.

Dovolite mi, da temu raziskovanju dodam še malo zgodovine, ki zadeva dogajanje v Črni v tistem obdobju do druge svetovne vojne, ko je bilo v Črni sedem gostiln. Ker sta bili še dve v smeri Šmelca in Koprivne, ena pa v smeri Javorja, smo bili v tistem času kar dobro preskrbljeni. Skoraj vse gostilne so imele poleg gostinske sobe še tako imenovani ekstra *cimer*, mišljen za bolj posebne goste. Dve sta imeli kinodvorano in kegljiče, prenočišče, plesišče, imenovano *tanc poden*, in seveda tudi hlev za konje in vprego. V gostilnah so nudili belo in rdeče vino, mošt in pivo, ki se je točilo iz sodov, seveda pa tudi domače žganje. Pijačo so nudili v *frakelcih*, *firklicih*, *kregelnih*, litrih, pa tudi v štefanih. V kuhinjah je bila vedno na izbiro *kseva* in *frišna župa*, golaž in druga hrana po naročilu. Brhke kelnarce gostov niso vabile samo s svojo pojavo, ampak predvsem s prijaznostjo in hitro postrežbo. Gostje so bili: gozdniki delavci, rudarji, furmani, žagarji, romarji, obrtniki in drugi. Včasih se je po gostilnah veliko plesalo in tudi pelo. Tujci so radi rekli, da je Črna »zadnja postaja veselih ljudi«, nekateri so v Črni kar ostali, se zaposlili, oženili ... Že prej sem omenila petje, sedaj pa dodajam, da so prvi uradni sekstet sestavljali sami domačini. To so bili: F. Čulk, R. Jernej,

J. Naglič, P. Lesjak, M. Savelli in J. Avsenak. Vodil jih je Franc Piko, ki je bil mežnar in organist, vodil je tudi cerkveni zbor. Vadili so kar v mežnariji, tam je bil klavir. Navadno so se zbrali proti večeru, olepšali večere v gostilnah, včasih pa zapeli kar na vasi. Največkrat so začeli peti pri Krulcu, končali pa pri Drolfelniku. Tu bom tudi jaz nadaljevala svojo pripoved.

Gostilno je podedovala hčerka Marija, ki se je poročila s Pernatovim (Stanetovem) Rudijem. Tudi ta dva sta imela dve hčerki: Marico in Lojzko. Starši in hčerka Lojzka so kmalu umrli. Za Marico je do njene polnoletnosti skrbela teta Micka. Potem pa se je Marica zaljubila v Mlinarjevega Maksa. Poročila sta se in prevzela gostilno. V njunem zakonu sta se rodila hčerka Vera in sin Luka. Življenje oziroma pestrost dogajanja se je nadaljevalo do vojne.

Potem je izbruhnila druga svetovna vojna in gostilna je bila zaprta. Hišo so zasedli Nemci, v njej je bilo neke vrste računovodstvo in na mojem najljubšem dvorišču, pred gostilno, je zelo pogosto stal tank. Spominjam se veliko dogodkov iz tistega časa in s tistega dvorišča, o tem bom drugič kaj napisala.

Po vojni je gostilna zopet zaživelja, vodila sta jo Marica in Maks. Bili pa so takrat težki časi. Tako je leta 1967 gostilna postala VINTOČ – Pri Dalmatincu imenovana. Že po štirih letih se je vinotoč *spufal*. Leta 1971 je gostilno prevzela Angela Kosmač. Spet je bila gostilna Drolfelnik, za večino ljudi pa kar pri »Geli« ali pri »Kosmački«. Tako je bilo vse do leta 1985, ko sta gostilno prevzela hčerka Vera in njen mož Rudi Pumpas.

Vera je podedovala vso pridnost in delavnost, druge sposobnosti pa je prinesel njen mož Rudi in tako sta oba gostilno zelo lepo obnovila in ji dodala današnjo podobo, tako zunaj kot znotraj, z odlično hrano. Njuni otroci Janez, Peter, Pavel in Simona pa so pridno in zgledno sledili svojim staršem in

Črnjani na veselici v gostilni Drofelnik leta 1914

prednikom. Sedaj je gostilna zaprta, verjetno je več vzrokov, jaz pa upam, da bo ponovno zasijala, ko bo čas za to.

Po drugi vojni je petje počasi zamrlo ... Moji spomini pa beležijo še naključne občasne slavčke, medsebojne dobre prijatelje ... Edi, Vili, Toni, Peter, Franc, Slavko, ki pa so zapeli tako, da nismo vstopili v kinodvorano, dokler niso nehali peti. Kinodvorana je bila takrat tam, kjer danes stoji blok pred pokopališčem. Bila je zgrajena nad farovškimi hlevi in kadar smo gledali kavbojski film in so spodaj mukale krave, je bilo dvojno doživetje. V tem času so bili znani tudi Zdovčevi pobi iz Koprivne, znani tudi izven Črne, saj je njihova prelepa koroška pesem očarala mlado in staro. Mladi smo se takrat zbirali v mladinski sobi, in to v prostorih, kjer je danes gostilna pri Kurniku. Imeli smo se lepo, ampak tudi to je že zgodovina.

Viri: družina Pumpas in pripovedi starejših občanov, pa tudi moji spomini, saj sem ne-

koč živila v neposredni bližini. Moja starša sta bila vesele narave, pa tudi dobra pripovedovalca.

Zbralala in zapisala
Lenčka Pudgar Ošlak

Nasmeh

Najlepši je spontan,
tisti preprost, velikodušen, vsem poznan.
Če ga komu podarimo,
kaj kmalu ga nazaj dobimo.
Nasmeh nas nič ne stane,
a drugim dan lepši postane.
Vzame nam sekundo ali dve,
zato le nasmehnimo se.

Anja Srebren

DA NE POZABIMO 1. del

Leto 2020 je bilo zelo nenavadno leto, ko smo v skladu z ukrepi v zvezi s pandemijo covid-19 zaznamovali dan OF – 27. april in praznik dela 1. maj s polaganjem vencev na osrednjih spominskih obeležjih v občini.

Ob 1. novembru žal ni bilo nič drugače. Koronavirus je postal naša resničnost in namesko odmevne komemoracije, ki se je vsako leto udeležilo vedno več ljudi, smo se morali zadovoljiti samo s polaganjem vencev v centru kraja, pred Kulturnim domom, na pokopališču in pred poslopjem nekdanje šole v Koprivni. Vestni poverjeniki ZB Črna pa so prižgali sveče na vseh spominskih obeležjih na območju občine Črna na Koroškem.

Več kot tri desetletja se že srečujemo pred Plečnikovo mojstrovino v centru kraja, vseskozi je z nami pihalni orkester Rudnika Mežica, MePZ Markovič Kristl - Mato, recitatorji ter praporčaki različnih združenj, društev in klubov z območja naše občine. Druženje zaključimo na pokopališču, na grobišču padlih borcev za svobodo iz okolice Črne, Žerjava in okoliških zaselkov med NOB.

Spominjamo se dogodkov, ki so z velikimi črkami vtisnjeni v naš spomin. Spominjamo se naših padlih in umrlih faranov med I. svetovno vojno. Kot Slovenci so se borili za takratno mačeho, Avstro-Ogrsko monarhijo, in kosti naših padlih se belijo na vseh štirih straneh neba po Evropi.

Spominjamo se junakov, ki so se v času takoj za koncem I. svetovne vojne žrtvovali za našo severno mejo, za Maribor, posebej za našo Koroško, borcev za severno mejo, Mastrovih in Malgajevih borcev.

Na grobišču NOB, na tem posvečenem mestu, se poklonimo našim padlim med II. svetovno vojno – padlim borcem NOB, žrtvam nacističnega terorja (umorjenim, zaplinjenim, skurjenim, evtanaziranim, izseljenim). Kako strašne so te besede, ki pa nas danes vedno manj pretresejo oziroma nič več nas

ne bolijo. Pozabljamo tudi na zločin nacifastov, ki so za dosego svojih vojaških zavojevanj prisilno mobilizirali slovenske mladce in moške v najlepših letih. Tudi njih kosti se belijo, kamorkoli je stopil fašistični in nacistični škorenj.

Da ne govorim o migracijah, razseljevanju narodov po celem svetu, invalidih, sirotah, lakotih in ponižanju.

Med nami verjetno ni nikogar, ki ne bi pozidal zgodovine druge svetovne vojne, te neu-smiljene morije, ki je zaznamovala tudi našo Mežiško dolino. Prebivalci Črne z okolico pa so v teh štirih letih okupacije dali ogromen krvni davek. Od prvega talca v Mežiški dolini do socialistov, delavcev, kmetov, vernih ljudi in ateistov, ki so se zavestno uprli v zaščito svojega jezika in domovine, do partizanov ruske narodnosti, ki so padli ob zadnjem napadu Tomšičeve brigade na Črno 6. maja 1945. leta; le-teh se nekaj let zapovrstjo s ponosom spominjajo tudi njihovi rojaki in položijo venec.

Doktor Marjan Linasi je v svoji knjigi z naslovom Mežiška dolina in območje Dravografa v viharnih letih 1941–1945 zelo argumentirano zapisal dogajanje tistega časa.

Z vsemi častmi pa se danes tudi spomnimo osamosvojitevne vojne 1991. leta, padlim večna hvala in slava. In končno, narod si bo pisal sodbo sam, sami na svojem, s svojo vojsko, zastavo in himno. Ponosni – obvezno. In s tem bi lahko tudi končal. Kaj bi lahko napisal o letih od osamosvojitve pa do danes? Saj ne rečem, naša mladenka država se je prav lepo razvila v teh letih. A kljub vsakodnevni skrbi za njeno zdravje jo pretresajo vedno pogostejše driske, vnetja in ognojki. Te težave z veliko pudra, ličili in tehničnimi popravki še dokaj uspešno skriva. Stara modrost pa pravi, da se za lepimi obrazi ali fasadami lahko skriva marsikaj.

Sodobne tehnologije nam vedno bolj krojijo življenje, če to želimo ali ne. Po televiziji, radiju, raznih omrežjih in navsezadnje pametnih telefonih se vsak dan srečujemo z dogodki z vedno bolj usodno težo in posledicami za naš planet, torej vsa živa bitja. Vojaški spopadi na vseh celinah sveta, vedno večje poneumljanje in nepriznavanje ekoloških vidikov, izkoriščanje vere in njenih svoboščin, lakota, ponižanja, migracije, ekonomska preseljevanja, nestrpnost, etnična čiščenja, genocid. Na naših ekranih ali telefonih vse to izgleda, kot bi bilo zavito v celofan, tako neresnično daleč, samo en klik stran. Vmes pa še kakšna laž, lahko celo zelo velika laž, pa je v svoji ozkosti in neobčutljivosti sploh ne prepoznamo. Mi pa tvitamo, tvitamo, skriti iz svojega mehurčka štirih sten zlivamo gnojnico. Tako zelo malo je lepega. Tvitam – torej sem!

Pri urah zgodovine smo spremljali predavanja o povodih in vzrokih za začetek obeh svetovnih vojn, še posebej druge svetovne vojne. O vzponu fašizma in nacizma v dvajsetih in tridesetih letih prejšnjega stoletja. Upam, da še veliko nas razmišlja po svoji vesti, v spoštovanju zgodovine, ki je in bo naša učiteljica in zaupnica v dobrem in slabem. A devetdeset let kasneje, torej danes, imamo znova vsi polna usta, da se nam zgodovina ponavlja. Spoštovani, po moje je še huje. Zgodovina se nam ne ponavlja, ampak zgodovina se nam že rima.

Ali bomo lahko vse skupaj znova obrnili na pravo stran? Moramo, ker je zgodovina vedno pravičen sodnik, potvarjati zgodovinska dejstva ali pa narodovo zgodovino celo pozabiti; zaradi tega so še veliko večji narodi, kot je slovenski, izginili z obličja sveta. Vežeta pa nas tudi dolžnost in odgovornost. To je naš dolg vsem junakom, ki so žrtvovali življenje za naše boljše življenje. Ki so se žrtvovali, da bi fašizem in nacizem za vedno ostala na smetišču zgodovine.

1991. leta smo si *strucali* demokracijo. Žal pa se vedno znova najdejo ljudje, ki si vrednote le-te razlagajo in izvajajo čisto po svoje. Vedno več je laži, sprenevedanj, spreobračanja dejstev, žalitve vseh vrst, sovražnega govora, agresivne retorike in nestrpnosti. Besede tovarištvo že dolgo nismo slišali, kaj šele, da bi se kdo obnašal tako.

Kakšno moč je imela beseda tovariš še nedolgo nazaj, vemo tisti, ki smo jo poznali in v njenem duhu kar precej časa tudi živelj. Res da je moja generacija besedo tovariš in tovarišica najpogosteje uporabljala v šolskem žargonu kot sinonim za učitelja in učiteljico, a sam izraz tovarištvo je širši in globlji. Težko bi rekli, da so nas tovarištva učili. Preprosto so nam ga vcepili in tako postali cepljeni proti nalezljivim boleznim današnjega časa, ki se kažejo ravno v pomanjkanju vrednote tovarištva. Tovariš, družabnik ob ognjišču. In tukaj sedaj udari nova epidemija covid-19 z vso silo. Ostali smo sami ob ognju s svojimi pametnimi telefoni.

Uporabnik le-teh je v večini primerov naša mladina, ki se vedno bolj umika in usmerja sama, ki se mora sedaj šolati na daljavo, ki jo vedno bolj potiskamo ob stran, ki je prisiljena iskati službo v tujini. V nekoliko drugačnih okoliščinah se morajo znova podajati s trebuhom za kruhom v tujino, saj veliko kje naši delodajalci še vedno nimajo posluha in razumevanja, da je dober in zvest delavec le dobro plačan delavec. Pomanjkanje delavcev pri nas pa zapolnijo z zaposlovanjem delavcev z območja bivše skupne države. Kako bo po epidemiji, pa ne ve nihče. Vsak dan smo priča novim dramam ljudi, starejšim, v domovih za ostarele, ki so jih opeharili brezmoralni oblastniki, ki so pozabili, da ljudje živijo tudi po 70. letu. Ali je res treba tako? V prihodnjih mesecih in letih bomo priča še mnogočemu. Zaupanja v poštenost in sposobnost naših vodstvenih ljudi, politikov in poslancev je vedno manj. Čisto malo ga je še ostalo. Upam, da se tega vsaj malo zavedajo, saj so lahko posledice za njih, še posebej pa za nas, velike in usodne.

Spoštovani bralci, z minuto molka počastite padle v bojih za severno mejo, med NOB in žrtve nacifašističnega terorja v letih 1941–1945 in v osamosvojitveni vojni, pa tudi vse umrle, ki so se poslovili v letošnjem letu zaradi bolezni (ne samo covid-19) in starosti, oropani tistega osnovnega dostenjanstva mirnega dokončnega odhoda in niso bili deležni dostenjnega slovesa, svojci pa prepusčeni še večji bolečini in nezaupanju.

SLAVA JIM!

In kakor vedno, ko zatajijo voditelji, se mali človek odpravi na veliko pot. Medicinsko osebje, pripadniki CZ, gasilci, prostovoljci ... Hvala vam!

Če je kriza vrednot, ki smo ji priča, le začasna postaja v našem življenju, jo bomo sprejeli kot zgodbo v našem dozorevanju. To je čar zorenja in da tovarištvo ni nostalgija po starih časih, ampak v teh občutljivih časih vedno večja nuja.

Ostanite zdravi in pokončni.

Gvido Jančar

DA NE POZABIMO 2. del

Spoštovane občanke in občani, spoštovane tovarišice in tovariši, spoštovane gospe in gospodje. Prisrčno pozdravljeni na svečani prireditvi ob počastitvi 27. aprila, dneva upora ali OF in 1. maja, mednarodnega praznika dela. Ne, ni pomota. Tako nekako bi se slišal pozdrav iz dvorane kulturnega centra v Črni na Koroškem ob koncu letošnjega aprila, če ne bi še vedno plavali z virusom, že v tretjem valu. Plimovanje virusa se nikakor noče umakniti. Znova se bomo praznika spomnili samo s polaganjem vencev in primerno misljijo, kakor lansko pomlad ob prvem valu epidemije. Letos pa bo minilo že 80 let od ustanovitve OSVOBODILNE FRONTE.

Mnogo zgodovinske vode je odteklo od tistih usodnih dni, ko smo se Slovani prerinili

najdlje na zahod. Dostenjanstveno in ponosno hodimo od Trubarja naprej, ki dal nam je ime Slovenci. Slovenec pred Štajerc, Korošec, Kranjec. Slava Vojvodine Kranjske, Valvasor zadnje cekine dene v popis slovenskih krajev. Popisovalec nemški in italijanski Slovence na vrh postavi. Prešeren in Slomšek 1800. največja naša sta sinova, Maister in Malgaj z mečem in meja z Avstrijo se postavi. 1945. Primorce prvič Slovenija nahraní, 1991. sen naš se uresniči. NE VRAG, LE SOSED BO MEJAK in NAROD SI BO PISAL SODOBO SAM.

Vmes pa Linhart, Finžgar, Kette, Kosovel, Gregorčič, Cankar, Župančič, Kajuh, naš Voranc. To naši so izbranci, ki pozna jih zgodovina. Še več pa je neznanih, tolažujočih se v pesmih takratnih Sokolov, na skritih ta-

borih zaradi 6.januarske diktature, kjer so bili skriti kotički domovine deležni kulturne preobrazbe.

Meseca aprila 1941 pa smo doživelvi Slovenci nacionalno katastrofo. Slovenski narod in ozemlje so si razdelili trije fašistični osvajalci. Slovenski narod so zapisali smrti. Toda prav tedaj, ko bi moral slovenski narod izginiti s površja slovenske zemlje, prav tedaj je slovenski narod razkril vse svoje zdravje in vso svojo nezljedivo življensko silo.

Pred 80 leti so se v dnevih okoli 27. aprila dogajale velike in usodne stvari za prihodnost slovenskega naroda. Napredni ljudje so ustanovili protiimperialistično fronto, ki se je kasneje preimenovala v OF slovenskega naroda. Pred leti se je dan OF preimenoval v dan upora proti okupatorju. Motivi za to spremembo so bili različni, kakor so bile in so še različne politične razlage vsebine in pomena tega praznika.

Pomembno pa je, da nas velika večina državljanov vseh generacij v vrh novejše zgodovine uvršča dve zmagoviti osvobodilni vojni – NOB in Osamosvojitveno vojno 1991. leta. Prav tako pa je za večino nas nesporno, da je bila OF edina realna in sposobna sila, ki je lahko uspešno vodila slovenski narod v štiriletni borbi proti vsem okupatorjem in vsem domačim izdajalcem. Do končne zmage na strani zavezniških sil, ki so zlomile grozovito mašinerijo nacifašizma. Upravičeno smo lahko ponosni, da smo bili del tega.

OF je pomenila in še vedno pomeni mnogo več kot zgolj upor proti okupatorju, kot se imenuje državni praznik, ki nas spominja na njeno ustanovitev. Vendar se je trenutna vlada odločila, da ob 80. obletnici OF ne bo državne proslave.

Ne morem se izogniti vprašanju, posebej sedaj, ko imajo nekateri izobraženci in oblastniki znova polna usta besed, kot sta sprava in sožitje, zakaj se bojijo izgovarjati besedo Osvobodilna fronta. OF slovenskega naroda se je namreč bojevala za človekove in narodove pravice, pravice žensk, pravice do šolanja, zdravstvenega in socialnega varstva, pravice do uporabe materinega jezika, pra-

vice do veroizpovedi, pravice do življenja. Nekoli ni bilo zadržkov, da OF ne bi sprejemala v svoje vrste duhovnike. Na Primorskem, ki je že pred vojno trpela pod fašizmom, so se duhovniki množično pridruževali OF. Tu, na Koroškem, pa so nacisti le nekaj dni po okupaciji deportirali vse duhovnike.

V svoje vrste OF ni sprejemala samo tistih, ki so se že pred vojno in med njo osramotili in zapackali z izdajo lastnega naroda. Večina največjih predvojnih strank je že v času kraljevine Jugoslavije delovala proti dobrobiti naroda in temeljnim pravicam ljudi. Med vojno so svoje početje nadaljevali z narodnim izdajstvom. Takratne politike so zanimale le lastne koristi in dobra so izkoristili izredne razmere vojne.

Danes imamo izredne razmere vsled pandemije korona-19. Lastne koristi znova zanimalo trenutno vlado in poslance vladne koalicije. Kdo se torej boji OF?

OF je malim ljudem dala samozavest, ponos in pogum. Borili so se za svobodo, pravice in poštano značajsko politiko. Trenutna oblast pa dela prav vse, da bi prezrla narodovo zgodovino.

Velika hvala za male, ponosne in poštene ljudi, za verodostojne in resnicoljube medije, ki oblastnike bolijo do te mere, da njihova vojska čivkajočih ne štedi s salvami sodb in obsodb, podtikanj, očitkov in polresnic.

HVALA BOGU, ZDAJ JIH ŽE POZNAMO,
NIČ NOVEGA, NIČ DOBREGA.

Konec 19. stoletja se je prebudilo delavsko gibanje in 1. maj praznujemo kot mednarodni praznik dela. Delo je vrednota, brez katere bi si težko osmislili naše življenje, a žal je pošteno plačanega dela vedno manj. Vedno več je tako imenovanih malih ljudi, ki jim ni nič podarjeno, ampak se morajo vedno in povsod izkazovati in boriti za svoje pravice. A mali ljudje so vedno na pravi in veliki poti. Vedno.

Ostanite zdravi in pokončni ter lepe misli impejte.

Gvido Jančar

Nikoli več vojne, nikoli več fašizma

BILO JE NEKOČ V ČRNI

Vabilo bralkam in bralcem!

V Črjanskih cajngah objavljamo rubriko BILO JE NEKOČ V ČRNI IN NJENI OKOLICI, v kateri želimo objavljati kako fotografijo, staro več desetletij. Vsaka taka fotografija je dragocen dokument pričevanja o življenju v našem kraju nekoč, mi pa bi radi to bogastvo pokazali tudi drugim krajanom. Prosimo, da nam zaupate svojo staro fotografijo, dopišete datum ali letnico in imena oseb ali dogajanje; napišite vse, kar veste o posnetku. Če datuma ne veste, nam posredujte približno letnico posnetka. Svojo fotografijo lahko pošljete po internetu na naslov urednice: irena.greiner18@gmail.com ali jo prinesete urednici osebno.

Zagotovo jo boste dobili vrnjeno.

Tokrat sta fotografije prispevala **Anica in Tomaž Štible**.

Bolnica Črna, 15. 9. 1936, ob otroku Piko Francu ml., ki si je zlomil noge, stoji sestra iz reda usmiljenk

Dr. Budna

Bolnišnično osebje s pacienti,
marec 1962

*Delalut Erika,
Pustoslemšek
Majda,
Šteble Anica,
Brklačič Helena,
Leskovec Erna,
Šteble Fanika*

*Gros Stanka, Kos Anica, Delalut Erika, ga.
Repansék, Šteble Anica, Germadnik Ivana-
ka, Štern Rozka*

Dr. Dolenc med sestrami in bolničarkami

Rojstni dan je praznoval prim. dr. Šlajmer

Šteble Anica in Predikaka Anica

Šteble Anica, Laznik Fanika, Obretan Anica,
Šumah Gelca

Veseli dogodek sodelavke sestre Anice Šef,
por. Obretan

UGANKI IZ PTIČJEGA SVETA

SE POZIMI OKROG HIŠ PO DREVJU PODI
IN V KRMILNICAH SE HRANI.
NA POMLAD SE KAJ KMALU S SVOJIM ZNAČILNIM PETJEM OGLASI
IN NAZNANJA LEPŠIH IN TOPLEJŠIH DNI.
CELO KOSA S SVOJIM GLASOM PREGLAŠA,
A NIČ ZATO, SAMO DA POMLAD PRINAŠA.

KU – KU – KU – KU IZ GOZDA V MAJU SE ČUJE,
URO NA RADIU NAPOVEDUJE.
KAKO SE LJUDJE NJENEGA OGLAŠANJA RAZVESELIMO!
A DOLGO ONA V NAŠIH KRAJIH NE OSTANE,
V TUJA GNEZDA JAJČKA POLOŽI
IN POSKRBI, DA MLADIČE KRUŠNA MATI VZGOJI. NATO PA
CULO POBAŠE IN ZAPUSTI KRAJE NAŠE.
A SPET SE VRNE, KO SE LETO OBRNE.

Ivan Kos

JAPONSKI DRESNIK PRERAŠČA ČRNO NA KOROŠKEM

Japonski dresnik (znanstveno ime *Fallopia japonica*) je invazivna trajnica z grmičasto razrastjo, ki izvira iz Japonske. Sodi med 100 najbolj invazivnih rastlin sveta, za katero v Sloveniji velja prepoved sajenja v okrasne in druge namene.

Opis

Japonski dresnik je od dva do tri metre visok grm, ki zraste iz podzemnih delov vsake vegetacijsko sezono. Pozimi nadzemni

deli odmrejo, podzemne korenike, ki so zelo razrasle in lahko segajo več metrov stran od materinske rastline, pa prezimijo. Zanj je značilno kolenčasto členjeno votlo steblo, ki spominja na steblo bambusa. Pri košenju iz korenik na različnih mestih poženejo do nekaj decimetrov visoka steba, ki običajno ne cvetijo in niso votla. Nad kolenci izraščajo celorobi, široko jajčasti listi, ki so dolgi od 5 do 15, redkeje 20 cm in široki do 10 cm. Ima-

Japonski dresnik zakriva nekdanjo Cvelbarjevo hišo in se priklanja reki Meži

Japonski dresnik pri Škrubiju v Šmelcu.

Zlata rozga

jo prisekano dno in naglo zožen vrh ter so na steblo nameščeni premenjalno. Nad listi steblo obdajajo v cevasto tvorbo, škornjico, preoblikovani prilisti.

Japonski dresnik v Sloveniji vzcveti konec julija in ima drobne belkaste do zelenkaste cvetove, ki so združeni v pokončna latasta socvetja. Cvetovi so enospolni, z zakrnelimi, vendar opaznimi zasnovami organov drugega spola. Cvetnih listov je pet, zunanjji trije se s širokimi robovi stikajo in obdajajo razvijajoč plod, trikotni orešek, ki je zrel črno obarvan.

Širjenje po svetu

V Evropo so japonski dresnik iz Japanske zanesli Nizozemci leta 1823. Nato so ga kot okrasno rastlino začeli kultivirati v vrtovih in parkih. Prvi zapisi o japonskem dresniku v naravi se pojavijo leta 1892. Kasneje se je rastlina sadila za utrjevanje brežin in preprečevanje erozije, pa tudi kot krmna in medonosna rastlina.

Razširjenost v Sloveniji

V Sloveniji je pojav japonskega dresnika prvi omenil **August von Hayek**, ki je pojav te rastline zabeležil ob Savinji pri Celju leta

1908. Leta 1937 se je rastlina pojavila v Ljubljani in ob Bohinjskem jezeru. V letih 1981 in 1982 je o širjenju japonskega dresnika po Sloveniji pisal botanik Vinko Strgar. Danes je japonski dresnik pogost po vsej Sloveniji, kjer ga srečamo zlasti ob rekah in potokih. Redkeje se pojavlja v submediteranskem in alpskem fitogeografskem območju.

Uporabnost

Mlada stebla rastline so užitna in se v domovini rastline uporablajo v človeški prehrani. Poganjki so kisli, njihov okus pa je podoben okusu rabarbare. Rastlina se uporablja tudi v tradicionalni kitajski ter japonski medicini za zdravljenje glivičnih obolenj, kožnih vnetij in pri kardiovaskularnih boleznih. Ena izmed aktivnih učinkovin rastline naj bi bila resveratrol in njegov glukozid **piceid**.

Vir: Slovenska wikipedija

Poleg teh dveh nahajališč se japonski dresnik razrašča še na šestih drugih lokacijah v občini Črna. Za KS Žerjav pa ne vem, ker sem premalo hodil po njenem območju. Ostale invazivne rastline v naši občini so še: ambrozija, zlata rozga in veliki dežen.

Zbral in fotografiral: Aleš Moličnik

Veliki dežen

»NALEZIMO SE DOBRIH NAVAD – CEPIMO SE«

Epidemija covid-19 je povzročila eno največjih kriz v zadnjem stoletju, ki je korenito spremenila naša življenja, in učinkovita cepiva so v tem trenutku edino realno upanje, da se epidemija ne bo ponovila tudi v naslednji hladni sezoni.

Najboljša zaščita je cepljenje

K preprečevanju širjenja virusa lahko pomembno prispeva vsak od nas. Pri tem je najpomembnejše, da upoštevamo priporočena zaščitna ravnana: vzdržujemo medosebno razdaljo vsaj 2 metra, pravilno nosimo masko, skrbimo za higieno rok, zmanjšamo medosebne stike z drugimi in v primeru bolezni ostanemo doma. Najučinkovitejši ukrep za zaščito našega zdravja in zdravja naših bližnjih pa je cepljenje, ki predstavlja najboljšo zaščito pred bolezni ter težavami, tveganji in posledicami, ki jih prinaša covid-19.

Okuži se lahko vsakdo od nas

Z novim koronavirusom se lahko okuži vsak, tako starejši kot tudi mlajši, izkušnje pa kažejo, da imajo težji potek bolezni starejše osebe in osebe s kroničnimi obolenji (kot so kronične bolezni dihal, sladkorna bolezen, srčno-žilne bolezni, rak ipd.). Med skupinami, ki jim Svetovna zdravstvena organizacija in centri za nadzor bolezni še posebej priporočajo cepljenje, so zato tudi kronični bolniki in starejši od 60 let, ki predstavljajo

več kot 30 odstotkov vseh okuženih v Sloveniji.

Varnost in učinkovitost cepiv

Skrb glede varnosti in učinkovitosti cepiv je odveč. Vsa cepiva morajo namreč skozi enake, točno določene postopke testiranja in ocenjevanja, kjer se preverjata njihova učinkovitost in varnost. Cepiva proti covidu-19 so bila preizkušena v kliničnih testiranjih, v katerih je sodelovalo več deset tisoč ljudi in čeprav je bila časovnica strnjena, se je upoštevalo vse pomembne vmesne korake.

Zaščitimo sebe in druge

Odločitev za cepljenje proti covidu-19 je vsekakor v rokah vsakega posameznika, odgovornost do drugih pa je v rokah nas vseh. Ne pozabimo, da je cepljenje proti covidu-19 tudi izkaz odgovornosti do tistih, ki so lahko krhkega zdravja in podvrženi resnim zapletom. Ko bomo na vrsti, se torej cepimo. S tem namreč izkazujemo skrb zase in za vse okoli nas.

Pomembno je namreč, da za uspešno obvladovanje epidemije stopimo skupaj. Zato se čim prej nalezimo dobrih navad in se cepimo v čim večjem številu.

Dodatne informacije o cepivih in cepljenju lahko najdete tudi na posebni spletni strani Nacionalnega inštituta za zdravje www.cepmose.si.

PROGRAM SVIT MI JE REŠIL ŽIVLJENJE

Program Svit je preventivni zdravstveni program, ki je namenjen preprečevanju in zgodnjemu odkrivanju raka na debelem čревusu in danki. Vključuje moške in ženske v starosti od 50 do 74 let, in sicer vsaki 2 leti. O osebni izkušnji s Programom smo se pogovarjali z magistrom Jožetom Pratnekarjem, ki opravlja funkcijo Svitovega ambasadorja.

Gospod Pratnekar, opravljate častno funkcijo ambasadorja Programa Svit. Kaj to za vas pomeni?

Jaz mislim, da je to pomembno poslanstvo, saj ugotavljamo, da se ljudje še vedno pre malo zavedajo pomena Programa Svit, ki lahko marsikomu tudi reši življenje. Včasih sem res začuden, da se ljudje kljub temu, da je sodelovanje v Programu Svit brezplačno, na vabilo ne odzovejo, ker potem, ko bolezen napreduje, so posledice res hujše in tudi za zdravstveni sistem dražje.

Kdaj ste prvič prejeli vabilo za sodelovanje v Programu Svit?

Prvič sem prejel vabilo v letu 2009 in takrat sem se tudi odzval, izvid pa je bil negativen. Po dveh letih, ko sem bil ponovno povabljen, je bila v blatu ugotovljena kri.

Kako ste sprejeli novico, kako so nato potekale nadaljnje preiskave in zdravljenje?

Seveda sem bil neprijetno presenečen, kar je logično, če izveš, da je s tvojim zdravjem nekaj narobe. Ampak potem sem pač zaupal zdravnikom in glede na to, da sem se pravočasno odzval na vabilo in potem tudi na kolonoskopijo, sem pričakoval najboljše. S kolonoskopijo sta bila odkrita dva majhna polipa, ki sta bila med posegom tudi odstranjena, odkrit pa je bil tudi precej velik, priraščen polip, ki pa ga ni bilo mogoče odstraniti med kolonoskopijo, zato je bil potreben operativni poseg. Operacija je potekala dobro, brez zapletov in po treh dnevih sem se že lahko vrnil domov. Čez en mesec sem izvedel veselo novico, da odstranjeno tkivo ni

bilo rakovo. Moram povedati, da je bil zame sam poseg neboleč.

Ali imate še vedno kontrolne pregledе?

Da, še vedno. Na vsaki dve do tri leta se preko osebnega zdravnika naročim na kolonoskopijo. Pred približno tremi leti je bil ponovno odkrit in tudi odstranjen manjši polip, zato mislim, da je pomembno, da tudi po zdravljenju hodiš na kontrolne pregledе.

Imate kakšen nasvet za bralce? Kako premagati strah?

Ko na terenu ljudi spodbujam, naj se odzovejo na vabilo, tiste, ki sodelovanje odklanjajo, vprašam po vzroku, zakaj se ne odzovejo. Največkrat mi povejo dva vzroka. Prvi je: Kaj pa če kaj ugotovijo? Pa jim odgovorim: Hvala bogu, da ugotovijo in lahko tudi pravočasno zdravijo. In drugi vzrok je strah pred kolonoskopijo. Jaz vedno poudarjam, da sem bil sedaj že štirikrat in vedno je preiskava potekala brez problema, neboleče, mogoče bi lahko rekел, da je bolj neprijetna sama priprava na preiskavo. Mislim, da se preiskave res ne bi smeli batiti. Rad bi pa še enkrat povedal bralcem, dajte se odzvati na vabilo, ker se s tem lahko reši vaše življenje, kot je tudi moje bilo rešeno s Programom Svit.

SPOZNAJMO ČMRLJE IN ČEBELE SAMOTARKE

Opraševalci so pomembni za našo prehransko varnost

Ko govorimo o opaševanju, največkrat posmislimo samo na medonosno oziroma kranjsko čebelo. Ta je pomembna opaševalka, a še zdaleč ni edina. Vsaj polovico opaševanja v kmetijstvu namreč opravijo divji opaševalci, v naravi pa je njihov delež še precej večji.

Opaševanje žuželk je pomembno tako za kmetijstvo kot naravo oziroma biodiverziteto. Potrebuje ga namreč približno 80 % kmetijskih in divjih rastlin. Opaševanje ne vpliva samo na količino, ampak tudi na kakovost hrane. Ugotovili so, da se na cvetovih, ki so bolje opašeni, razvijejo ne le večji, ampak tudi lepsi, bolj obstojni in bolj hranljivi plodovi.

Divji opaševalci zmorejo več

Poleg medonosne čebele, ki je najbolj znana opaševalka, je bilo v Sloveniji doslej najdenih še več kot 570 vrst divjih čebel. Mednje sodijo čmrlji in čebele samotarke. Čmrlje gotovo poznate, verjetno pa ne veste, da v Sloveniji živi kar 35 vrst. Podobno kot medonosna čebela tudi čmrlji živijo v družinah, ki jih sestavljajo matica, delavke in del leta tudi samci. So pa družine čmrljev veliko manjše in štejejo največ nekaj sto osebkov, medtem ko je v čebelji družini več deset tisoč delavk. Druga razlika pa je, da so čmrlje družine kratkotrajne. Nastanejo pomladi in najkasneje jeseni propadejo. Pri čmrljih namreč prezimijo samo v zadnjem letu izlegle matice. Vsi čmrlji, ki jih vidimo zgodaj pomladi, so torej matice.

Nasprotno pa večina drugih divjih čebel živi samotarsko. Vsaka čebela skrbi za svoje gnezdo, ki je v luknji v lesu, v votlem rastlinskem steblu ali tleh. V gnezdu samica pripravi zalogo hrane in odloži jajčeca, nato pa ga zapečati in skrb za potomstvo je tako zaključena. Pri večini vrst nova generacija iz gnezda izleti šele naslednje leto. So zelo raznolike. Najmanjše so velike samo tri milimetre in jih zlahka spregledamo, največje lesne čebele pa kar 25 mm.

Čmrlji in čebele samotarke so izvrstni opaševalci. Čmrlji na prvi pogled delujejo nerodni in počasni, a v resnici ni tako. Če jih opazujemo, vidimo, da so zelo hitri. V enakem času opravijo dva do štirikrat toliko cvetov kot čebele, kljub hitrosti pa na cvetu pustijo več cvetne-

ga prahu, kar je za opaševanje najpomembnejše. Cvet lahko tudi stresejo, kar še izboljša opaševanje, pri nekaterih rastlinah, npr. paradižniku, pa je to nujno. So tudi zelo marljivi, opašujejo od zgodnjega jutra do poznega večera. En čmrlj tako opravi veliko več dela kot ena čebela. Tudi čebele samotarke so izjemno učinkovite. Ena samotarka lahko opravi delo kar stotih medonosnih čebel.

Pomagajmo opaševalcem

Spremembe v okolju so opaševalce v zadnjih desetletjih zelo prizadele. Pisanih cvetocih travnikov je vedno manj. Ogrožajo jih tudi nepravilna uporaba pesticidov in bolezni. Čmrlji in čebele samotarke tudi vedno teže najdejo primerno mesto za gnezdenje.

Opaševalcem moramo zagotoviti hrano, prostor za gnezdenje in zdravo okolje. Kljucno je ohranjanje pisanih cvetocih travnikov, ki so najpomembnejši življenjski prostor opaševalcev. Tako bodo imeli hrano tudi potem, ko bo sadno drevje odcvetelo. Na takih travnikih mnogi opaševalci tudi gnezdijo. Samotarkam lahko pripravimo tudi gnezditnice. Prehranske razmere lahko izboljšamo tudi s sejanjem medovitih rastlin. Če uporabljamo fitofarmacevtska sredstva, pa moramo ravnati strogo v skladu z navodili. Le tako bodo opaševalci lahko še naprej opravljali svoje pomembno poslanstvo.

Več informacij o opaševalcih in biodiverziteti najdete na spletni strani projekta Life Natura-viva, Biodiverziteta – umetnost življenja.

Foto: D. Bevk

Avtor: dr. Danilo Bevk,
Nacionalni inštitut za biologijo

**ŠTEFICA STERŽE,
90 LET**

**EMA KRISTAVČNIK,
90 LET**

VESELJE NA KONČNO ODPRTIH TERASAH GOSTILN

»Veš, poet, svoj dolg?«

KAR NI

Samo poljub,
hrepeneč,
neboječ,
nežen,
lahko mimobežen,
poljub brez strahu,
odkrit,
brez strupa in hladu.

Samo objem,
ki v njem
najdeš tople sanje,
da potopiš se vanje
in za trenutek, dva
si na drugem koncu sveta.

Samo nasmeh,
ko kotički ust
navihano se kažejo v očeh,
nasmeh žareči krogli
sredi modrega neba,
tujcu pri sosednji mizi,
njemu, ki te rad ima.

Samo klop,
polna razposajenih otrok,
ki se zbadajo in se smejo,
ki si vse delijo,
sličice, poglede,
še jabolko, čigumije in
»adijo«.

Samo roka,
ki mehko se uleže
v tvojo dlan,
narahlo vodi te,
popelje v pomladni dan.

Samo dan,
tak, razigran,
tak dan,
ko gruče ljudi

posedajo po travi,
ko diši po svežem in
po vroči kavi,
ko hitiš v kino, na koncert,
se pobalinsko rineš
med ljudmi,
ko tesno ob tebi
neznancev več deset stoji ...
Srce pa od življenja se smeji.

Samo dan,
brezskrben,
od vsega slabega opran.

Samo noč
in njena skrivna moč,
topla noč ukradenega pohajkovana
z luno,
ki žari,
noč vročih strasti,
ljubezni, ki te obnori.
Samo noč,
ko na obzorju zarje zlate
svoboda te objame,
se naseli vate.

KAR JE

Samo noč,
kot turoben dan zakrinkan
v črne sence,
ki potiskajo te tja do roba
temnega groba,
kjer se sanje morijo,
kjer zrna besed nemo kričijo,
kjer ni svobode,
kjer človeške te zablode
ponižajo in žalostijo.

Samo noč,
ko izgubljen kličeš na pomoč.
Ko vid
popačene podobe projicira,
ko prepoved vsakdanja je ovira,

samo pregrade, ukazi, laži,
nihče več mirno ne spi.

Samo noč,
med štiri stene je človek ujet,
daj, naš poet,
»vrzi pesem v svet«!

Marjana Simetinger

PESEM O SVOBODI

Sredi svobode stojim,
čutim jo, vidim jo,
vonjam jo,
lahko jo delim.
A ne iztegne se roka vsaka,
nekdo na svobodo zgolj čaka.
Nekomu se je za svobodo vredno boriti,
življenje dati in kri preliti.
Za vsakega je pojem svobode drugačen,
a kaj naj z njo
nekdo, ki je lačen,
kaj naj z njo
pretepena žena
in begunec brez imena.
Moja svoboda je omejena
s svobodo drugega,
pravi ustava,
pa je ta definicija v
tem razbitem človeštvu
sploh še prava,
sprašujem vas.
Kričim, ljudje,
je sploh kdo kje,
ki odgovor ve.

Romana Lesjak

PA HODI ZDAJ PO TEH POTEH

Vidim, kar moram spregledati.
Slišim, kar moram zamolčati.
Hodim in nikoli ne pridem prav.
Ne moreš slediti stopinjam.
Jih nisem pustila za sabo.
Z vsakim vdihom k sebi vlečem spomin.

Z vsakim izdihom v prazno.
Obup praznuje.
Okrogel in čist.
Se na novo začne.
In se nikdar ne konča.
Razpletam ga.
Da bi našla konec ali začetek.
Po dnu konca praskam.
Samo nič je.
Na dnu ima nič praznovanje.
In jaz sem njegov gost.
Gost obupa.
Hočem preslikati sliko v ta svet,
da bi prišla
do nežnega spomina.
Da jo oživim.
Samo zapleta se.
Dokler se ne ustavi.
Vse ima smisel.
Vse delam prav.
In vse je narobe.
Vedno je prepozno.
Vedno se nekam mudi.
Nič ne počaka.
Nič ni na varnem.
Ko se me to dotakne.
Umrem.
In potem se vse ponovi od začetka.
Vidim, kar moram spregledati.
Slišim, kar moram zamolčati.
Hodim in nikoli ne pridem prav.

I.N.B.

ČAS NEUSMILJENI

Pustite mi besede, proste in radožive,
pustite mi v vsa prostranstva hojo,
pustite mi blizu prijatelje igrive,
pustite mi brezskrbno deželo mojo.

Brez besed svobodnih resnica trpi,
brez potepanj naokoli ptič sem ujet,
brez drugov osamljeno srce me boli,
oj, čas neusmiljeni, bodi preklet!

Mir

MARIJA MAKAROVIČ: JAZBINA

(mikroetnološka predstavitev jazbinskih in podgorskih družin z gorskega kmečkega naselja v občini Črna na Koroškem)

To besedilo je bilo napisano za Radio Slovenija, tretji program, oddaja S knjižnega trga, avtor Milan Vogel. Naj bo obenem vzpodbuda k branju in nakupu knjige Jazbina.(ur.)

Etnologinji dr. Mariji Makarovič leta ne pridejo do živega. Pri devetdesetih je po štirih letih raziskav izdala več kot osemsto strani obsežno etnološko študijo o Jazbini, eni od gorskih naselbin v občini Črna na Koroškem, ki se lahko ponaša s čudovito pokrajino dolin Tople, Koprivne, Javorja, Bistre, Podpece in še kakšne. Na poštni ovojnici je zapisana teža knjige: 2,260 kg. Ta gorski svet pomeni, da je morala avtorica narediti veliko terenskega dela na ne ravno položnih krajih. Jazbina je položena na pobočje od Uršle gore, se pravi od Podgore proti Mežiški dolini, rečeno natančneje, proti Žerjavu, nad katerim leži tudi danes že zaraščeni Pogorelec, znan po romanu Prežihovega Voranca Požganica. Marija Makarovič mimo grede omeni, da je bil prav ta roman poleg priznanja, ki ji ga je podelila Občina Črna za njenih več del o Črni in Črnjanih in sploh o Koroški, glavni povod, da se je lotila tega napornega dela. Občina je knjigo tudi založila, pomemben delež pa so dodali družina Repanšek iz Črne in fotograf svežih fotografij naselbin Jan Černetič. Po zaslugi Andreja Kneza je knjiga tudi grafično zgledno urejena.

Monografija je razdeljena na dva dela. V prvem avtorica po res številnem vztrajnem brskanju po arhivih in katastrih analizira zgodovinska dogajanja na tem območju, omembe kmetij in rodovnike na njih, vsakdanje življenje in s tem povezane navade ali, kot bi lahko tudi rekli, šege, ki so se posebej z uvedbo mehanizacije bistveno spremenile. V ta del sta seveda vključena tako vsakdan, ki zajema običajna kmečka dela in opravila, od recimo košnje in vrtnih del do krstov, ohceti in sedmin po pogrebih. Gospodarstvo je temeljilo predvsem na poljedelstvu in živi-

noreji, le malo kmetij je imelo tudi gozd, saj ga kmetom po denacionalizaciji pliberških grofov Thurnov po nastanku prve Jugoslavije niso vrnili. Ti kmetje so se morali za preživetje zaposliti pri gozdarstvu ali pri rudniku svinca v Mežici. Zato je bilo v Jazbini tudi nekaj rudarskih koč. Na večjih kmetijah so imeli "posle", se pravi dekle in hlapce, od katerih so se nekateri kljub takratnim prepovedim tudi poročili. Izredno visoko je bilo število nezakonskih otrok. V enem primeru jih je imela dekla osem, in to vsakega z drugim očetom. To ni daleč od Hudabivške Mete iz Prežihovih Samorastnikov, seveda z izjemo, da je tam bil oče en sam, Ožbej, se pravi, da je šlo res za ljubezen. Obravnavano območje je obsežno, tako da je del ozemlja nekaj časa spadal pod župnijo Prevalje, dokler nekaterih kmetij, med katerimi so tudi taka, recimo Karničnik, priključili današnji občini Črna. Prvi znani Jazbinec je Peter iz Jazbine, omenjen v urbarju leta 1505, rodovniki družin oz. sledenje družinam in njihovemu načinu življenja na posameznih kmetijah pa temelji na matičnih, rojstno-krstnih, poročnih in mrliskih knjigah župnij Črna, Javorje in Prevalje.

Drugi del knjige obravnava posamezne kmetije oz. naselbine v Jazbini in Podgori. Vseh je trideset, a stalno naseljenih in obdelanih je le še šest. Avtorica jih je zato razdelila na obdelane, ki jih zaradi zanimivih hišnih imen navajam: Hlevnik, Hober, Lavtar, Močivnik, Krničnik, Čemernik in Mrdavšič. V drugem poglavju obravnava kmetije in kajže z obdelanim vrtom, v tretjem v vikende spremenjene kmetije in kajže, sledijo opuščene kmetije, tem pa še kmetije in kajže, zarasle z gozdom, predvsem na območju Pogorevca oz. Prežihove Požganice in Obretanovega vrha. Ar-

hivski viri so nadgrajeni s številnimi pogovori z ljudmi, ki še živijo v Podgori in Jazbini ali pa so se od tam zaradi različni vzrokov razselili po Mežiški dolini in drugam po Sloveniji. Pomembno je tudi arhivsko gradivo, ki ga je v osemdesetih letih s peresom zapisal in fotografiral takratni ravnatelj Delavskega muzeja Ravne Alojz Krivograd. Zanimivo je, da to sploh ni bil zaprt prostor. Ljudje, zlasti otroci, so se družili tudi med dvourno hojo v šolo, odrasli med hojo v cerkev, presenetljivo

veliko pa je število ljudi, ki so se tja preselili s štajerske strani, iz Šoštanja ali Belih Vod. Šola v Javorju, ki so jo pred nekaj leti zaprli, je veljala za najvišje ležečo devetletko v Sloveniji.

Monografija Jazbina je tako eden redkih in zglednih primerov prikaza življenja naselij, ki počasi ugašajo in se zaraščajo.

Milan Vogel

MOJA POTOVANJA PO EVROPSKIH PRESTOLNICAH

Potovanja so me zmeraj privlačila, vendar se je vedno pojavilo nekaj, kar je bilo v tistem trenutku pomembnejše kot nakup letalske karte. Nato pa sem (verjetno) odrasla in dozorela in naenkrat me je preplavila želja po raziskovanju sveta, po spoznavanju novih ljudi, po tistem »nekaj več«. In tako sem se na svoje prvo potovanje v iskanju tistega »nekaj več«, s Flixbusom in dvema prijateljicama, odpravila v Budimpešto. Že takrat sem ugotovila, da čar potovanja ni samo potovanje samo, ampak tudi predpriprava: kupovanje kart, rezervacija bivališča in načrtovanje ogledov, v čemer sicer ne blestim, vendar imam na srečo vedno ob sebi sopotnika, ki mu je to v veselje in lahko jaz le uživam v sadovih dela nekoga drugega. Madžarska prestolnica me je navdušila predvsem s svojo arhitekturo in dobro hrano (kurji paprikaš je nekaj, kar mora vsak poskusiti). Če bi morala nekomu priporočiti, kaj je v Budimpešti vredno ogleda, bi ga napotila pred njihov parlament, ki ti preprosto vzame dih, na Margaretin otok, Trg herojev, čez prelepe mostove nad Donavo in na Budimski grad ter njegovo okolico. Dobra stran Budimpešte je tudi to, da so vse znamenitosti nekako »na kupu« in si lahko vse ogledaš peš, če si oglede seveda razporediš na več dni. Ker madžarščina ni ravno svetovni jezik, so pre-

Daša Ladinik

bivalci Budimpešte dokaj podkovani tudi v angleščini in nemščini, tako da sporazumevanje ne predstavlja ravno velikih težav.

Po Budimpešti me je pot zanesla v Prago, za katero ne obstaja dovolj pridevnikov, ki bi opisali njeno edinstvenost in čarobnost. Tam te praktično navduši vse, kar vidiš, najbolj pa izstopa čudovit in vraževeren Karlov most, ki ga krasi 30 kipov in trije obrambni stolpi; poln je uličnih umetnikov, ki čez dan s svojimi talenti in vragolijami navdušujejo mimoidoče turiste, ponoči pa predstavlja romantično sprehajališče za zaljubljence. Drugi je Praški grad, nekdanji sedež kraljev, danes pa uradna pisarna češkega predsednika, obenem pa po površini tudi največji

grad na svetu. V Pragi pa si je obvezno treba pogledati tudi stari del mesta, v katerem se nahaja tretja najstarejša astrološka ura na svetu v starem mestnem trgu, ki je preprosto čudovit. Grenak, vendar zgodovinsko pomemben priokus pa mestu daje Židovska četrt, ki je včasih predstavljala pribежališče za Žide, ki jim tamkajšnja oblast ni dovoljevala proste izbire lokacije, kasneje pa so se tja priseljevali tudi preganjeni Židje s celega sveta. Njihovo pokopališče pa nas še danes opominja na kruto usodo židovske rase. Za glasbene privržence naj še omenim, da se v Pragi nahaja tudi zid Johna Lennona, ki ga krasí njegova podoba, ob njem pa njegovi oboževalci prepevajo njegove pesmi, se na zid podpisujejo in se mu na takšen način zahvaljujejo za vse, kar je prispeval v glasbeni svet. Poleg vsega, kar češka prestolnica nudi čez dan, pa je tudi nočno življenje za mlade (in mlade po srcu) edinstveno in nepozabno doživetje. Obisk Prage toplo priporočam.

Po nekajmesečnem predihu sem se odločila za obisk bližnje Slovaške in njene majhne, prikupne Bratislave. Mesto leži tik ob meji z Avstrijo in je odlično za krajski izlet, saj je pot iz Maribora s Flixbusom trajala le štiri ure. Kljub svoji majhnosti (ali pa prav zaradi tega) me je Bratislava očarala na sto in en način, saj ni tista tipična betonska džungla, ampak ljubiteljem narave ponuja nešteto urhoje po čudovitih hribih in neokrnjeni naravi. Iz Bratislave mi je v spominu najbolj ostala dvosedežnica Lanovka, ki je bila, vsaj po mojem občutku, zgrajena na način »ti drži, j'm sposto«. Čeprav je vožnja dokaj neprijetna, saj nisi prepričan o srečnem koncu, pa Lanovka najpogumnejše nagradi s prekrasnim razgledom po bratislavskih planinah, ki nam, tistim iz alpskih vasic, dajejo občutek domačnosti. Omenila bi še, da so cene v centru mesta dokaj zasoljene, bolj na obrobju pa se lahko s politrskim vrčkom piva okrepaš že za 1,5 €.

V Madrid sem našla pot v bistvu čisto po naključju, saj se je tja na študentsko izmenjavo odpravila moja priateljica. Da ne bi šla

Pariz

sama, me je prosila, če grem z njo, meni pa ni bilo treba dvakrat reči. V Španijo sva leteli v začetku septembra in prvič se mi je zgodilo, da sem po tako ogromnem mestu tavala sama. Medtem ko je bila ona na faksu, sem si jaz ogledovala znamenitosti. Madrid je bil zame ljubezen na prvi pogled. Zaljubila sem se v tiste visoke stavbe, v tiste prelepne ulice, v tisti energičen utrip mesta, v španski karakter, v njihovo hrano in glasbo, pravzaprav ne najdem slabe stvari o tej prestolnici. Kar pa je najpomembnejše, je, da se niti za sekundo nisem počutila neprijetno ali ogroženo, niti ko sem se sama vračala ponoči domov, me nikoli ni bilo strah, da bi se mi kaj zgodilo, niti nisem opazila, da bi se komu drugemu. Takoj sem se počutila domače, zato sem se v Madrid kasneje vrnila še enkrat in še se nameravam.

Moje potovanje v Pariz je bilo drugačno od vseh ostalih, saj sem se zanj odločila v trenutku. Tisto jutro niti pomislila nisem, da se bom v večernih urah odpravljala na dolgo pot s kombijem v prelepo francosko prestolnico. Namen tega potovanja je bil drugačen in je imel športno navijaški priokus. Kot velika ljubiteljica odbojke sem se za to pot odločila po neverjetno dobrni igri naših odbojkarjev, ki so si več kot zaslужili nastop v finalu evropskega tekmovanja, ki se je odvijal prav v Parizu. Naš namen ni bil ravno sprehajanje po pariških ulicah, vendar ogleda Eifflo-

vega stolpa ne bi zamudili za nič na svetu. Njegova veličina je večkrat poudarjena in ne motijo se vsi tisti, ki jih pogled na ta stolp preprosto navduši. Ampak kot sem dejala, je takrat bila tekma tista, ki nas je pripeljala v Pariz, zato smo naše potovanje posvetili predvsem temu. A moja navdušenost nad tem mestom je velika in odločena sem, da se tja še vrnem v najkrajšem možnem času, da v miru pregledam vsak kotiček te čudovite prestolnice.

Bolgarska Sofija je eno izmed tistih mest, ki jih prehodiš v enem dnevu, vendar ti v spominu ostanejo celo življenje, saj se popolnoma razlikuje od srednjeevropskih prestolnic. Največja razlika je že v sporazumevanju, saj se angleščina tam ne uporablja prav veliko in je komunikacija z domačini zato na žalost praktično nemogoča. Imajo pa vrhunsko hrano, (turistom) prijazne cene, kot prednost pa štejem tudi to, da ulice niso polne turistov s fotoaparati in je zato raziskovanje mesta precej lažje. Predvsem pri domačinih se ne glede na nezmožnost sporazumevanja čuti tisti pridih Balkana, tista vročekrvnost, a hkrati sproščenost in nasmejanost.

Za prestolnico Latvije sem se odločila predvsem zato, ker je bilo v tistem trenutku potovanje tja najcenejše, prav tako tamkajšnja namestitev, ki pa se mi ob prihodu nekako ni zdela v skladu s ceno, saj me ni navdušila le notranjost, ampak predvsem njena lokacija, ki je bila nekako na sredini med vsemi zna-

Sofija

Praga

menitostmi, trgovinami in restavracijami, zato sem se zopet lahko izognila javnemu prevozu in vse prehodila peš. Mesto je tako lepo, da se ti zdi, da je vse, kar vidiš, znamenitost. Najlepši razgled na Rigo ponuja cerkev sv. Petra, od koder se vidi praktično celo mesto. V centru se nahaja ogromna tržnica, ki je tudi ena izmed največjih evropskih tržnic in se v Rigi šteje pod znamenitosti, saj lahko tam najdeš res vse, cene pa so prese netljivo nizke. Nočno življenje zaznamujejo predvsem tematski klubi in karaoke bari. Ker sama Riga nima morja, te vlak za 1,5 € odpelje do 40 minut oddaljenega obalnega mesta Jurmala, kjer te osupneta Baltsko morje in njegova peščena plaža. Riga je bila moje zadnje potovanje pred zaprtjem zaradi virusa in vesela sem, da je temu tako.

Na žalost smo zdaj v situaciji, kakršna pač je. Želela bi si, da čim prej odprejo meje in lahko zopet nemoteno potujem okrog in raziskujem nove države, saj je od mojega zadnjega potovanja minilo že več kot leto dni. Nikoli nisem pričakovala, da bomo kdaj postali tako zelo omejeni. Morda pa se mi je prav zaradi tega omejevanja želja po potovanjih še okrepila, saj jih ne jemljem več kot samoumevne, ampak kot neko nagrado, ki si jo bom privoščila, takoj ko bo to mogoče.

Daša Ladinik

Pojdi v gozd!
Tam je pomlad.
Tam te čakajo drevesa.
Tam žvrgolijo ptičice zate.
Tam je mir, neizmeren spokoj ...
(Phil Bosmans)

Drevo je simbol življenja, ki se nenehno razvija in dviga proti nebu, zato daje simboliko navpičnosti: takšno je drevo Leonarda da Vincijsa. Za marsikoga in tudi za mene je BREZA s svojo svetlo in mladostno podobo eno najlepših dreves. Zlasti spomladi nas očara s svojim vitkim deblom in nežno krošnjo. Po vsej verjetnosti je imela breza pri številnih ljudstvih posebno vlogo tudi zaradi svoje podobe, ki je že od nekdaj privlačila ljudi, predvsem zaradi svoje snežno bele skorje je nekaj posebnega. V vzhodni Evropi in srednji Aziji je breza sveto drevo, zlasti v Rusiji pa simbolizira pomlad in dekle. Breza se imenuje tudi slavni ruski ansambel pesmi in plesov, ki ga sestavljajo sama dekleta. Pri besedi breza dobim asociacijo na film Doktor Živago, na Larino pesem in prostrane zasnežene sibirske pokrajine, obilno posejane z brezami. Spomnim se tudi na naš Brezov gaj na vrhu Žgajnarjevega vrha, ki sem ga v mladosti obiskovala v vseh letnih časih, a nikoli pozimi. Pred mojim oknom že veliko let raste breza, je zelo lepa v vseh letnih časih, a najlepša, posebno letos, pa je bila pozimi. Pogled nanjo mi je velikokrat preusmeril misli enoličnega vsakdana in me navdahnil z novo energijo.

Breza, drevo svetlobe, pomladi in novega začetka, nosi v sebi mladost, njena sijoča bela skorja pa prebuja svetlubo. Breza je listavec in prva spomladi požene liste in oznani, da se je narava prebudila. Zato je postala simbol pomladnih, predvsem majskih praznovanj in raznih starih običajev. Rodovitnost pol in plodnost družine sta bila za naše prednike nadvse pomembni. Pri običajih, povezanih s tem, je imela breza kot pomladno drevo prav posebno vlogo. Z njenimi vejami so zve-

zali »šibo življenja«, z njo so najprej ošvrknili ženske samice, da bi jih navdali s plodnostjo. Poleg tega so verovali, da je nekaj švrkov z brezovo šibo prineslo zdravje in spodbudilo življenjske moči in varovalo pred zli duhovi. Šibe pa niso uporabljali samo za blagoslov. V srednjem veku je služila za vzgojo in discipliniranje otrok. O tem, kako priljubljena je bila vzgoja z brezovo vejo oziroma šibo, leta 1510 govori pridigar Geiler von Kayserberg, ki je bil še bolj hudoben: »Ko so otroka udarili s šibo, jo je moral hvaležno poljubiti in reči: Draga šiba, dobra šiba, če tebe ne bi bilo, meni več dobro ne bi šlo.« Ker pa v tistih časih brezova šiba ni pela samo po otrocih, se je za tem verjetno skrivala namera, da se iz teles prežene zle duhove.

Očiščujoča brezova metla - iz zvezanih brezovih vej so nekdaj izdelovali (in ponekod še sedaj) tudi metle. Bogato izročilo priča o tem, da je bila brezova metla veliko več kot zgolj pripomoček za čiščenje. Povezovali so jo z duhovnim očiščenjem in preporodom. Z brezovimi vejami so pometli tudi s starim letom. Brezovo drevo je bilo nekdaj cenjeno, saj so na belo skorjo drevesa tudi pisali, še preden so iznašli papir. Iz brezove skorje so nekoč izdelovali čolne, strehe, oblačila ... Iz lubja so pridobivali brezovo smolo ali katranc. Po brezi se pretaka tudi poseben sok, in sicer od marca do olistanja v aprilu. V tem času črpa drevo hranilne snovi iz korenin v popke na vejah in ko se ti razprejo, presahne pretok tega bogatega soka. Takrat, ko zasije v vsej pomladni lepoti cvetenja, pa se pokaže tudi negativna lastnost njegove lepote, saj njen cvetni prah mnogim povzroča neprijetne alergije, pridnim gospodinjam pa delo s pogostim brisanjem prahu. V ljudski medicini uporabljajo brezov sok za odvajanje odvečne vode iz telesa in razstrupljanje telesa, za lasno vodo proti prhljaju in proti izpadanju las ter za nego telesa. Kadarkoli in kakorkoli že je opevana ženska lepota, umetnik nikdar ni prezrl lepih las - dolgih, mehkih, valupočih, spletenih ali padajočih, ki

predstavljajo okras ženske glave.
Svoje pisanje bom zaključila z odlomkom pesmi O. Župančiča:

»Breza, breza tenkolasa, kdo lase ti razčesava, da stoje ti tak lepo?
Ali mati ali sestra ali vila iz goščav?

Niti mati niti sestra niti vila iz goščav,
tiki dežek opoldanji, lahni veter iz daljav.«

Lepo in čim bolj zdravo pomlad!

Helena Ošlak
VIRI: Docent RUDI BEISER

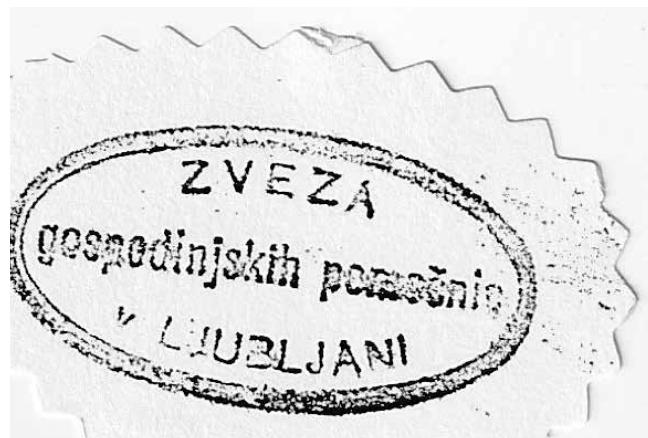
Recepti s kuharskega tečaja od 28. julija do 8. septembra 1937 – Zveza gospodinjskih pomočnic v Ljubljani.

Zeljna juha

Eno zeljno glavo osnažimo in narežemo na drobne rezance. Nato skuhamo v slani vodi ali samo poparimo. Medtem na žlici masti spražimo malo čebule in malo moke in napravimo svetlo prežganje. Prežganje vlijemo v zeljno vodo in dodamo še zelje. Solimo in popramo. V juho zakuhamo pest riža. Ko je riž skuhan, je juha gotova.

Šunkini omeleti/omleti

Iz $\frac{1}{4}$ litra mleka, 1 jajca, moke in soli napravimo omletno testo. Spečemo tanke omlete. Medtem pripravimo nadev: 20 dkg puste šunke nasekljamo in ji primešamo 1 jajce in zajemalko smetane. V kozico, pomazano z mastjo, denemo najprej eno omleto, pomažemo nekaj nadeva, zopet položimo omleto in to ponavljamo. Na vrhu je omleta. To potem pečemo v pečici 20 minut. Pečeno zvrnemo in režemo kot torto. Serviramo kot samostojno jed ali s solato ali kot predjed.

Žig Zveze gospodinjskih pomočnic v Ljubljani

Ponarejeno pivo

3/8 litra mleka, 6 rumenjakov, 3 dkg sladkorja in karamel tolčemo na sopari, da se primerno zgosti. Nato vlijemo v kozarce, na vrh denemo tolčeno sladko smetano. Karamel: 4 dkg sladkorja razpustimo v kozici. Ko zarumeni, prilijemo 2/8 litra mlačne vode in pustimo, da zavre.

Poskusite malo 'po starem'! Dober tek.

Peter Lenče

ČC	DNEVNI METULJ	ODPADEK PRI OBLA-NJU	LAVINA	STARI SLOVANI	UJEC	POLT	
KOPANJE				OZNAKA AVSTRIJE	U		
OBDELAVA LESA							
STAR. SLO. POLITIK IVAN					J		
PALEST. OSVOD. ORG.							
→					A		
IKO	HOKEJSKI PLOŠČEK	REKA V SIBIRIJI	GAS PTICA PEVKA	KALCIJ			
POKROV, POKROVKVA							
STARА MERA ZA ŽITO			SRBSKO IME MESTO V SEV. ITALIJI				
JED IZ IKER				HARMONIKAR LOJZE	OLIMPIJSKE IGRE		
	VRSTA IGLAV-CA	AVTO MOTO DRUŠTVO MESTO V BAČKI		SADNA PIJAČA	REKA NA PELEPO-NEZU	MON-GOLSKI POGLAVAR	ŠVEDSKO SMUČ. SREDIŠČE
SLO. KOŠAR KAR PRIMOŽ				IZPOVEDNA POEZIJA CENE NOVAK			
MALA ODEJA					DRŽAVNA BLAGAJNA	R	
POTOČNA ŽIVAL			4. RIMSKI KRALJ		SIN, SINKO	I	

Rešitev te križanke tudi tokrat pošljite na naslov:

Občina Črna, Center 101, 2393 Črna na Koroškem, s pripisom: NAGRADNA KRIŽANKA.
Izžrebanega srečneža čaka nagrada!

Izžrevana nagrajenka prejšnje križanke **Olga Razpotnik, Kresnice 1a, 1281 Kresnice**,
naj se oglasi na občinski upravi, kjer ji bodo podelili praktično nagrado.

ČRJANSKE CAJTNGE, informativno krajevno glasilo, izdaja Občina Črna na Koroškem.

Uredniški odbor: odgovorna urednica in lektorica Irena Greiner,

odbor: Barbara Jelen, Terezija Napečnik, Gvido Jančar.

Tisk in oblikovanje: SIJ ZIP center d.o.o., Koroška cesta 14, Ravne na Koroškem.

Naklada 1400 izvodov, april 2021.